

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Tiina Ranta & Soili Martikainen

TURVAKÄVELLEN TURVALLINEN KOULU

Tiina Ranta & Soili Martikainen

**TURVAKÄVELLEN
TURVALLINEN KOULU**

Copyright © tekijä ja Laurea-ammattikorkeakoulu 2017

Kannen kuva: Shutterstock

Sivujen 7, 9, 16, 26, 35, 36, 40 ja 49 kuvat: Shutterstock

ISSN-L 2242-5241

ISSN 2242-5225 (verkko)

ISSN 2242-5241 (painettu)

ISBN: 978-951-799-465-1 (verkko)

ISBN: 978-951-799-469-9 (painettu)

Kopio Niini Oy, Helsinki 2017

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO.....	6
1. TAUSTAA TÄMÄN PÄIVÄN TURVAKÄVELYLLE	8
2. TURVALLISUUS OPPILAITOKSISSA JA KORKEAKOULUISSA	11
2.1 Mitä turvallisuudella tarkoitetaan	11
2.2 Turvallisuusjohtaminen kouluorganisaatioissa	12
2.3 Pakokäyttäytyminen turvallisuuskävelyn näkökulmasta	12
3. KOULUTUS OSANA ENNAKOIVAA, RISKILÄHTÖISTÄ TURVALLISUUSTOIMINTAA	17
3.1 Lakisääteisen turvallisuuskoulutuksen raamit	17
3.2 Työnantajan huolehtimisvelvollisuus	17
3.3 Työntekijän velvollisuudet	18
3.4 Riskit ja niiden arviointi	18
3.5 Potentiaalisten ongelmien analyysi	22
3.6 Mitä jos -tekniikka	24
4. TURVAKÄVELYN SUUNNITTELU	27
4.1 Muutama sana oppimisesta	27
4.2 Turvakävelyn suunnittelu prosessina	28
4.3 Esimerkkejä turvakävelyn suunnittelun tueksi	29
4.4 Onnistunut turvakävely.....	33
5. TURVAKÄVELYN TOTEUTUS.....	35
5.1 Sopivan kokoinen ryhmä.....	36
5.2 Turvakävelyn teemoja	40
5.3 Esimerkki turvakävelyn sisällöstä tietyssä rakennuksessa	42
5.4 Ohjeet turvakävelyn ohjaajalle	44
LOPUKSI	48
LÄHTEET	50

JOHDANTO

Tämä opas on tarkoitettu turvakävelyjen järjestäjille oppilaitoksissa ja korkeakouluissa. Turvakävely on koulussa tehtävä kierros, jonka aikana koulu-yhteisön jäsenet tutustuvat ohjatusti ja ennalta suunnitellulla tavalla koulun turvallisuutta edistäviin seikkoihin (Opetushallitus 2012; Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2008.) Näitä asioita voivat olla muun muassa rakennus, tilat, pelastuslaitteet ja -välineet, kulkureitit, kokoontumispaikka, väistötilat sekä avun hälyttäminen, toimintaohjeet ja riskit.

Oppaan tavoitteena on antaa konkreettisia malleja ja myös ideoita koulun turvakävelyiden järjestämiseksi osana turvallisuusperehdytystä. Lainsäädännöstä tulee oppilaitoksille ja korkeakouluille velvoite perehdyttää koulu-yhteisön jäsenet turvalliseen toimintaan. Tämä on työnantajan velvollisuus ja samalla työntekijän sekä myös muun koulu-yhteisön jäsenen oikeus. Turvallisuusperehdytys ei tarkoita sitä, että vain kerromme, miten turvallisuutta toteutetaan tai että annamme pelastussuunnitelman luettavaksi. Parhaimmillaan turvallisuusperehdytys on yhdessä tekemistä ja sitä kautta oppimista.

Turvakävely on osa oppilaitoksen turvallisuuskoulutusta sekä ennakoivaa, riskilähtöistä turvallisuustoimintaa. Se lisää turvallisuustietoisuutta ja vastuunottoa turvallisuudesta. Tavoitteellisuus ja huolellinen ennakkosuunnittelu auttavat varmistamaan turvakävelyyhän osallistujien mielenkiinnon sekä turvallisuutta edistävien tietojen ja taitojen sisäistämisen. Hyvin suunniteltu turvakävely on innostava oppimiskokemus. Se osallistaa jokaisen ikätasonsa ja kykyjensä mukaisesti. Se ei sisällä ennakoimattomia käännteitä, vaan on kohderyhmälleen tarkoin suunniteltu ja toteutettu kokonaisuus. Parhaimmillaan se sytyttää koko koulu-yhteisölle halun osallistua arjen turvallisuustekoihin jatkossakin. Turvakävelyn keskeisin viesti on, että turvallisuus on koko yhteisön yhteinen asia – se kuuluu kaikille.

Turvakävelyn tarkoituksena on antaa tietoa oppilaille tai opiskelijoille, henkilökunnalle sekä muille kiinteistössä toimiville henkilöille koulun turvallisuuden järjestelyistä. Turvakävelyn aikana osallistujat voivat myös havainnoida turvallisuuteen liittyviä asioita ja raportoida havaitsemistaan puutteista. Havainnointi on

oppilaitoksen tai korkeakoulun riskienarvioinnin apuväline, muttei se kuitenkaan korvaa järjestelmällistä riskienarviointia. Se ei myöskään ole ensisijainen turvallisuuden omavalvonnan väline. Myös mahdollisuus tuoda esille turvallisuutta kehittäviä ideoita on tervetullut lisä turvakävelyn sisällöksi. Onnistuessaan turvakävely muodostaa osallistujalle ”muistijäljen”, jota voidaan kutsua myös kognitiiviseksi kartaksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että turvakävelyyhän osallistujalle syntyy ikään kuin kartta, jonka hän voi sitten hätätilanteessa palauttaa mieleensä ja mahdollistaa näin turvallisen toiminnan. Tämä edellyttää jatkuvaa ja hyvin johdettua harjoittelua niin, että toimintaympäristöstä tulee tuttu ja turvallinen.

Kommentteja ja palautetta julkaisusta voit lähettää oppaan tekijöille Tiina Rannalle (tiina.ranta@laurea.fi) ja Soili Martikaiselle (soili.martikainen@laurea.fi)

1. TAUSTAA TÄMÄN PÄIVÄN TURVAKÄVELYLLE

Tässä luvussa perehdytään siihen, mistä turvallisuus- tai turvakävelyt ovat saaneet alkunsa. Tämä tarkastelu on paikallaan siksi, jotta lukijalle muodostuisi selkeä kuva turvakävelyn tuomista monipuolisista mahdollisuuksista toimia osana hyvää turvallisuustyötä. Tässä oppaassa on myös kuvattu yksityiskohteisemmin mahdollisia turvakävelyvariaatioita, joista voit valita tai rakentaa oman koulusi tarpeeseen sopivan toteutuksen.

Turvakävelyn ensiaskeleet

Turvallisuus- tai turvakävelyitä on toteutettu monella eri tavalla ja eri tarkoituksessa jo lähes 30 vuoden ajan. Emme ole uuden asian äärellä, vaikka Suomessa vasta viime vuosina turvakävely on alkanut yleistyä lähinnä turvallisuusperehdyttämisen menetelmänä.

Alkuperäinen idea turvakävelysten toteuttamisesta syntyi Kanadasta vuonna 1989. Tällöin tavoitteena oli parantaa kartoituksin erityisesti naisten liikkumiseen liittyvää turvallisuutta. Kanadassa kävelyt kehittyivät ja konkretisoituivat toteutustapaan, jossa pienehkö ryhmä naisia käveli koordinaattorin johdolla turvattomaksi koetulla alueella. Miehet olivat myös tervetulleita mukaan tarkkailijan roolissa. Naiset havaitsivat ympäristöä ja arvioivat muun muassa sitä, miten hyvin he tulivat nähdyiksi ja miten avun hälyttäminen olisi ollut vallitsevissa olosuhteissa mahdollista. Myös pakenemiseen ja avun pyytämiseen liittyviä asioita kuin myös alueen kuntoa arvioitiin. Kävelysten jälkeen havainnot kerättiin viranomaisten käyttöön jatkotoimenpiteitä odottamaan. (Metrac 2010.)

Asuinalueiden turvakävelyt

Kaupunkien asuinalueiden turvallisuuden kehittämisen metodina on käytetty myös turvakävelyä. Tästä esimerkkinä Ruotsi, jossa Göteborgissa syntyi idea turvakävelyistä. Pääajatus oli, että asukkaat otettaisiin mukaan kehittämään inhimillisempää kaupunkia niin, että liikkuminen olisi vapaata ja turvallista kaikkina kellonaikoina ja kaikkialla. Kävelysten toteuttamisessa lähtökohtana oli se, että asukkaat kokoon-tuivat yhteen ja yhteistä asiaa, turvallisuutta, edistettiin rennossa ilmapiirissä. Keskiössä olivat keskustelut siitä, miten asuinalueita voitaisiin kehittää entistäkin turvallisemmaksi. Göteborgissa toteutetut turvakävelyt johtivat moniin uudistuksiin ja parannuksiin, joilla kaupungin asuinalueita saatiin aidosti turvallisemmiksi. (Step by step for a safer and more secure Göteborg 2008, 3.)

Suomessa Göteborgin mallia alettiin toteuttaa Espoossa. Sarkan (2010) toiminnallisessa opinnäytteessä toteutettiin Espoon kaupungin tietyillä pilottialueilla turvakävelyitä. Näissä kävelyissä oli kyse siitä, että ohjattuja kierroksia järjestettiin valitun asuinalueen asukkaalle turvallisuustilanteen kartoittamiseksi. Tällöin havainnoinnin ja myös keskustelun kautta pystyttiin paremmin pureutumaan alueen ongelmiin. Sarka painotti opinnäytteessään etukäteissuunnittelun merkitystä. Näitä kävelyitä varten suunniteltiin huolella muun muassa käveltävä reitti sekä valittiin mahdollisimman heterogeeninen osallistujaryhmä, jossa oli edustettuna laajasti eri ryhmiä. Samoin huomioitiin vuoden- ja myös kellonaika sekä eri vuorokauden ajat niin, että kävelyä suoritettiin sekä valoisalla että myös pimeällä. (Sarka, 2010, 14 – 21).

Opetushallituksen malli turvakävelystä

Opetushallitus (2012) tuo esiin säännöllisten turvakävelyjen merkityksen koulun vaarojen tunnistamiseksi ja turvatekniikkaa koskevan tiedon lisäämiseksi. Opetushallituksen mukaan turvakävely voidaan tehdä joko pienryhmissä tai yksittäin.

Opetushallitus on määritellyt turvakävelyn niin, että ”turvakävelyssä tutustutaan oppilaitoksen toimintaohjeisiin, tunnistettuihin riskeihin, kulkureitteihin, turvavälineisiin ja kokoontumispaikkaan. Ohjaaja kertoo ja kyselee koulutettavilta käytäntöön liittyvistä turvatoimista. Koulutettavat tutustuvat rakennuksen turvallisuuskulttuuriin ja oppivat tunnistamaan riskejä ja toimimaan oikein erilaisissa hätätilanteissa. Kävelyssä voidaan myös mitata askeleitten määrää askelmittarilla.” (Opetushallitus 2012).

Kiinteistökohtaiset turvallisuustarkastukset tässä hetkessä

Turvakävelyideaa on myös toteutettu myös kiinteistöissä, joissa osallistujat havainnoivat valitun näkökulman mukaisesti esimerkiksi paloturvallisuuteen liittyviä laiminlyöntejä ja vaaroja. Näitä voidaan toteuttaa joko suunnitellusti tietyn mallin mukaisesti tai vapaan havainnoinnin periaatteella.

Laurea-ammattikorkeakoulussa toteutetaan osana turvallisuusjohtamisen tarkastustehtävää kampuskohtaisia turvallisuustarkastuksia. Ne mittaavat omatoimista varautumista, fyysisiä tiloja, poistumisturvallisuutta, teknisiä laitteita, toimenpiteiden seuranta sekä lakisääteisten tarkastusten seuranta. Tarkastuksen suorittamisesta vastaa kampuksen turvallisuusvastaava. Ideana on, että näille kierroksille pyydetään mukaan myös muita korkeakouluyhteisön jäseniä. Tämä on koettu erinomaiseksi tilaisuudeksi oppia ja jakaa yhteisiä turvallisuuteen liittyviä asioita koko yhteisölle. Tarkastuskierros toteutetaan valmiin mallin mukaisesti käyttäen apuna sähköistä lomakepohjaa. Tälle pohjalle on kuvattu noin 40 eri turvallisuuteen liittyvää kohtaa, jotka käydään läpi kerran kuussa toteutettavan kierroksen aikana. Jokainen havaittu poikkeama dokumentoidaan ja se aiheuttaa puuttumisen, selvityksen ja tilanteen tai asian kuntoon saattamisen. Tarkastuksen tulos välittyy kampuksen johdon lisäksi myös korkeakoulun turvallisuusjohtajalle, joka raportoi havaituista puutteista säännöllisesti myös johtoryhmälle.

2. TURVALLISUUS OPPILAITOKSISSA JA KORKEAKOULUISSA

Tässä luvussa keskitytään määrittelemään sitä, mitä turvallisuudella tarkoitetaan. Aihetta lähestytään erilaisten turvallisuuden määritelmien kautta. Samoin tarkastellaan sitä, mitä turvallisuusjohtamisella kouluyhteisöissä tarkoitetaan. Toinen luvun näkökulmista vie käyttäytymistieteen viitekehykseen pakokäyttäytymisen osalta. Luvussa keskitytään kuvaamaan tätä turvallisuuden näkökulmasta tärkeää tekijää. Pakokäyttäytymisen viitekehyksessä ei ole aiemmin turvakävelyjä juurikaan selitetty.

2.1 Mitä turvallisuudella tarkoitetaan

Sekä oppimis- että työskentely-ympäristön turvallisuus on tärkeää oppilaitoksille ja korkeakouluille. Turvallisuuteen liittyy kaksi erilaista ulottuvuutta englanninkielisten safety- ja security-käsitteiden kautta. Safety tarkoittaa turvallista tilaa ilman vaaroja sekä kykyä suojata jokin henkilö tai asia siten, että henkilö tai asia pysyy turvallisena (Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English 1995, 1035–1036). Safety-käsitteeseen liittyvät turvallisuutta vaarantavat teot ovat tahattomia (Reniers, Cremer & Buytaert 2011, 1240). Security on vapautta tai suojausta hyökkäystä vastaan. Se sisältää toimet, jota tehdään henkilön, rakennuksen tai valtion turvallisuuden suojaamiseksi. Hyökkäys on vakivallanteko, jonka tarkoituksena on vahingoittaa henkilöä tai aiheuttaa jollekin vahinkoa. Security-käsitteeseen liittyvät turvallisuutta vaarantavat teot ovat tarkoituksellisia, luvattomia tekoja, joilla halutaan aiheuttaa haittaa tai vahinkoa. (SFS-ISO 28000:2012, 11). Turvallisuus mielletään yleensä vaaran ja uhan vastakohtaksi. Vaara-käsitettä käytetään tahattomasti turvallisuutta vaarantavien tekojen yhteydessä. Se on hyvin todennäköinen

mahdollisuus sille, että vamma, haitta tai vahinko tapahtuu tai on jo tapahtunut (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2014,67; SFS-opas 73:2011, 12). Uhka puolestaan liittyy tarkoitukselliseen turvallisuuden vaarantamiseen, Se on mahdollinen syy ei-toivottuun tapahtumaan, josta voisi seurata haittaa järjestelmälle tai organisaatiolle (SFS-ISO/IEC 27000:2010, 18).

Oppilaitoksen ja korkeakoulun turvallisuusjohtamisen lähtökohtina toimivat organisaation arvot, toiminta-ajatus, visio ja strategia (Kerko 2001, 44-48). Turvallisuustyön suunnittelun tulisi olla oppilaitoksen ja korkeakoulun perustehtävästä lähtevä strateginen tehtävä, jolloin turvallisuutta johdetaan kokonaisvaltaisesti ylimmän johdon määrittämien periaatteiden kautta (Ranta & Martikainen 2015, 9). Organisaatioturvallisuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa ihmisiin, ympäristöön, omaisuuteen, tietoon ja maineeseen kohdistuvat riskit ovat hallinnassa ja jossa ennaltaehkäistään vahinkoja (Lanne 2007, 12).

2.2 Turvallisuusjohtaminen koulutusorganisaatioissa

Keskeistä turvallisuusjohtamisessa on varautuminen, jonka avulla oppilaitos ja korkeakoulu kykenevät hallitsemaan toimintakykyään mahdollisimman hyvin kaikissa normaali-, häiriö- ja uhkatilanteissa (Kokonaisturvallisuuden sanasto 2014, 60; Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta kunnassa 2012, 4.) Toiminnan jatkuvuuden edellytyksenä on aito, koeteltu kyky ja valmius toimia kaikissa mahdollisissa tilanteissa (Martikainen & Ranta 2014, 34).

Turvakävelyjen sekä muiden harjoitusten on hyvä olla riskiperusteisia. Riskienhallinta tukee organisaation jatkuvaa kehittymistä. Se perustuu parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon, sekä on myös koordinoitua, tilannekohtaista ja ajantasaista toimintaa (SFS-ISO 31000:2011, 22–24.) Riskienhallinta onkin olennainen osa oppilaitoksen ja korkeakoulun turvallisuusjohtamista. Se on lisäksi osa hyvää turvallisuuskulttuuria, joka vaikuttaa siihen, miten tärkeäksi turvallisuus koetaan ja mitä turvallisuuden hyväksi tehdään. (International Atomic Energy Agency 1991, 3-4; Reason 1997, 192–194.)

2.3 Pakokäyttäytyminen turvallisuuskävelyn näkökulmasta

Usein kuulee, miten turvakävelyiden sisällöt on kopioitu muilta kouluilta. Niitä toteutetaan sen kummemmin asiaa miettimättä. Niin poistumis-, sisällesuojautumis- kuin myös turvakävelyharjoitusten suunnittelussa on kuitenkin hyvä perehtyä paitsi oman toimintaympäristönsä erityispiirteisiin niin myös tutkittuun tietoon. Tutkimustulokset, jotka koskevat yksilön käyttäytymistä pakoa edellyttävissä tilanteissa, luovat turvakävelyjen suunnittelulle vankan kivijalan. Keskeisten yksilön ja ryhmän käyttäytymiseen liittyvien lainalaisuuksien ymmärtäminen auttaa huomioimaan harjoitusten suunnittelussa paitsi kouluyhteisön jäsenten niin myös koulurakennuksen ja kohteen erityispiirteet.

Yksilöiden ja ryhmien pakokäyttäytymistä on tutkittu Suomessa vielä niukasti. Matikainen (2007, 72) kuvaa omassa pro gradu -työssään hätätilanteessa toimimista sosiaalipsykologian viitekehyksessä. Vaikka Matikainen ei käsittele turvakävelyitä tutkimuksessaan, voidaan osaa pakokäyttäytymiselle tyypillisistä ilmiöistä soveltaa myös niiden suunnittelussa.

Käyttäytymistä säätelee myös stressi

Hätätilanteille tyypillinen stressi vaikuttaa toimintaamme. Se voi näyttäytyä poistumistilanteessa niin, että poistuvan ihmisen huomio kiinnittyy epäolennaisuuksiin. Myös turvallisen poistumisen edellytyksenä oleva asia tai tekijä saattaa jäädä vähemmälle huomiolle tai jopa kokonaan huomiotta. Stressiä syntyy läheisestä vaarasta, aikapaineesta sekä moniselitteisestä informaatiosta. Toisaalta stressiä pidetään välttämättömänä, sillä se motivoi yksilöä toimintaan hätätilanteessa. Stressin voimakkuus vaihtelee eri syistä. Tutkimukset osoittavat, että stressioireiden voimakkuus riippuu punnittujen menetysten suuruudesta. Kun yksilön pakomahdollisuudet kaventuvat äkisti, ja hän tajuaa olevansa hengenvaarassa, stressitaso nousee ja seurauksena voi olla paniikinomainen tila. Stressitilassa oleva yksilö ei välttämättä kykene enää käsittelemään rationaalisesti ympäristöönsä liittyvää informaatiota, jolloin kyky punnita erilaisia vaihtoehtoja rajoittuu entisestään. Tällöin pakenemassa oleva yksilö ei välttämättä pysty enää valitsemaan turvallisinta reittiä eikä lukemaan esimerkiksi poistumisreittien kylttejä tai monimutkaisia ohjeita. (Matikainen 2007, 75.)

Saari (2000) on kuvannut kriisin alussa psyykkistä stressivaihetta siten, että tällöin valtaosa ihmisistä säilyttää toimintakykynsä. Tälle vaiheelle on tyypillistä, että ihminen pyrkii suojaan ja turvaan. Toiminta saattaa näyttää ulkopuoliselle siltä, että hän toimisi ”tunteettomasti” pelastautuakseen. Noin 20 % ihmisistä voi joutua paniikkiin, tulla hysteeriseksi tai lamaantua sekä muuttua apaattiseksi. Jos yksilöt arvioivat onnettomuuden tai vaaratilanteen sellaiseksi, että pelastautuminen on mahdollista, mutta pelastautumismahdollisuudet ovat pienet, lisääntyy paniikkiin joutuneiden määrä. Tällaisesta tilanteesta Saari mainitsee esimerkkinä tulipalon väkijoukossa. Jos yksilöt arvioivat tilanteen sellaiseksi, ettei pelastautumisen mahdollisuuksia enää ole, lisääntyy lamaantuneiden määrä. (Saari 2000, 49.)

Poistumisreitin valinnasta

Lo, Huang, Wang & Yuen (2006) mukaan poistumisprosessissa yksi keskeisimmistä tekijöistä on poistumiseen liittyvän reitin valinta. Tulipalotilanteessa, jossa useampi ihminen pyrkii poistumaan samanaikaisesti, vaikuttaa yksilön päätöksentekoon myös muiden tekemät valinnat poistumisreitin suhteen. Tämä tieto on hyvä ottaa huomioon turvakävelyitä suunniteltaessa. Osaava henkilöstö on voimavara niin harjoitus- kuin tositalanteessakin. (Lo, Huang, Wang & Yuen 2006, 366–368.)

Tutkimusten mukaan perheenjäsenten ja ystävien tekemät poistumisreittivalinnat ohjaavat pitkälti pakokäyttäytymistä. Enemmistön tekemät valinnat ohjaavat myös

muita ihmisiä valitsemaan pakoreitin hätätilanteissa. Pakokäyttäytymisessä pakenijat liikkuvat tuttuja ihmisiä ja paikkoja kohti. Tiiviit, keskinäiset psykologiset siteet omaavat pakenijat näyttävät tutkimusten valossa toimivan siten, että he ensin kokoavat heille läheiset yhteen ja tämän jälkeen pyrkivät poistumaan ryhmänä. Ryhmäksi kelpuutetaan tietyt kokoonpanot, kuten esimerkiksi perhe tai ryhmä, jonka kanssa on tultu yhdessä sisään ja sovittu tapaamisesta. (Matikainen 2007, 74.)

Matikainen (2007, 74) painottaa kontaktin merkitystä ja sen korostumista ryhmän jäsenten välillä erilaisissa hätätilanteissa. Oppilaitosten osalta tämän voi tulkita siten, että esimerkiksi samalla luokalla olevat oppilaat, samalle kurssille osallistuvat opiskelijat tai samassa työhuoneessa työskentelevät henkilöt poistuvat vasta, kun kaikki ovat koolla. Tämän ilmiön olemassaoloa on hyvä käsitellä silloin, kun yhteisöön luodaan turvallisen toiminnan pelisääntöjä. Se kannattaa ottaa myös huomioon silloin, kun suunnitellaan sisällesuojautumis- tai poistumisharjoitusta.

Reittien tuttuus kaiken pakokäyttäytymisen taustalla

Tutkimukset ovat osoittaneet, että yksilöt valitsevat poistumisreitiksi sen oven tai kulkureitin, jota kautta ovat tulleet sisälle kiinteistöön. Usein se on rakennuksen pääovi. Tämä valinta tehdään, vaikkei se olisikaan turvallisin vaihtoehto hätätilanteessa toimimiselle. Yksilöt ja ryhmät näyttävät pakotilanteessa hakeutuvan kohti normaalistikin käytössä olevaa reittiä. Tätä käyttäytymistä on perusteltu sillä, että yksilöt kokevat tuntemattomien vaihtoehtojen lisäävän uhan tunnetta. Tämä tarkoittaa turvakävelyiden osalta sitä, että jo suunnitteluvaiheessa on tarpeen tunnistaa kaikki ne poistumiseen merkityt reitit, joita ei arjessa muutoin käytetä ja ottaa ne toiminnan keskiöön. Mitä useammin saamme mahdollisuuden kulkea tällaista, ei niin tuttua reittiä harjoituksissa, sitä suuremmalla todennäköisyydellä pystymme käyttämään tätä oppimaamme asiaa hyödyksi mahdollisessa hätätilanteessa. Turvakävelyssä ei siis vielä riitä se, että näitä reittejä pelkästään osoitellaan ja ne todetaan. Tärkeää on, että nämä reitit kuljetaan konkreettisesti alusta loppuun. Näin muuten käyttämättömät reitit tulevat kaikille yhteisön jäsenille tutuiksi.

Henkilökunnan hätätilanneosaaminen on kaiken perusta

Myös henkilökunnan auktoriteettiasemalla on ratkaiseva merkitys yksilöiden pakokäyttäytymiseen ja tätä kautta hyvin onnistuneeseen evakuointiin. Jos henkilökunnan toiminta on hyvin harjoiteltua, johdonmukaista ja luottamusta herättävää, on sillä todettu olevan merkitystä turvallisempaan pakokäyttäytymiseen. Rakennuksen hyvin tuntevan ja kyseisissä tiloissa harjoituksissa harjaantuneen henkilökunnan osuutta turvalliseen poistumiseen tai sisälle suojautumiseen ei voida koskaan korostaa liikaa. Heidän toimestaan annetun selkeän ja johdonmukaisen ohjeistuksen on osoitettu olevan tärkeä tekijä turvallisen poistumisen varmistamiseksi. (Klem & Best 1982, 73.)

Poistujien epäily tuntemattomia reittejä kohtaan voi olla kohtalokasta

Pan (2006, 12) toteaa, että henkilön suunniteltu ohjaaminen tilaan vaihtoehtoisia reittejä pitkin voi mahdollistaa parempaa hätätilanteessa toimimista. Tällöin nousse todennäköisyys käyttää näitä kulkureittejä hätätilanteessa. Matikainen (2007, 79) esittää syitä sille, miksi osa ihmisistä ei kuitenkaan käytä hätätilanteessa hätäuloskäyntiä: poistujat epäilevät hätäuloskäynnin olevan suljettuna tai pakoreitillä on vastassa muuta odottamatonta ja ennakoimatonta. Tätä on puolestaan selitetty sillä, ettei ihmisille ole muodostunut riittävää kokemusta esimerkiksi työpaikkansa poistumisreiteistä. Näitä reittejä ei yksinkertaisesti käytetä arjessa tai pahimmillaan pääsy niille on normaalioloissa jopa estetty. (Matikainen 2007, 75.) Koko turvakävelyn idea kulminoituu tähän näkökulmaan. Kun koulu yhteisön jäsenet eivät tunne oman kiinteistönsä pakoreittejä riittävän hyvin, eikä arjessa vahvistu käsitys turvallisuudesta poistumisesta, ei hätätilanteessa pelastautuminen voi olla varmaa. Jos kouluissa turvallisuuskoulutuksista vastaavat rakentaisivat omat harjoituksensa tälle näkökulmalle, ja koulu yhteisön jäsenten tietoisuutta kaikista poistumiseen merkityistä väylistä lisättäisiin, ei pakokäyttäytymiselle tyypillinen kapeakatseisuus saisi valtaa hätätilanteessa.

Henkilökunnan osattava jokainen pakoreitti omassa työpaikassaan

Jokainen hätätilanne on erilainen: tuli on voinut päästä irti pääoven yhteydessä olevassa ala-aulassa, jonne voimakkaan savunmuodostuksen vuoksi ei voi enää mennä. Läheisessä kemiantahtaassa on voinut tapahtua voimakas räjähdys, josta aiheutuu lähialueella oleville ihmisille vakavaa vaaraa. Pakotilanteessa korostuu yksilöiden sosiaalisuus ja yhteisön muiden jäsenten merkitys. Kukaan ei voi ennakolta päättää esimerkiksi sitä, mikä tulee olemaan hätätilanteessa selviytymisen kannalta paras, käytettävissä oleva uloskulkureitti. Tämän vuoksi onkin ensiarvoisen tärkeää, ettei poistumistilanteissa tai sisälle suojauduttaessa pakoteta henkilöitä tietyille kulkureiteille. Keskiössä on se, että vähintään henkilökunta tietää ja tuntee kaikki mahdolliset, pakenemista edistävät reitit koulukiinteistöissä. Tämän vuoksi myös tämä opas on kirjoitettu – tarkoitus on vahvistaa sitä, miten turvakävely on hyvä toteuttaa.

Turvakävely osana henkilökunnan jatkuvaa turvallisuuskoulutusta

Hyvin suunnitellut turvakävelyt auttavat oppilaitosyhteisöjä varautumaan kaikkein haasteellisimpiin hätätilanteisiin. Turvakävelyissä osallistujien kanssa kuljetaan konkreettisesti ulos poistumisreittejä pitkin ja samalla pienennetään sitä oletusta, että tuntemattomat reitit muodostuisivat uhkaaviksi hätätilanteessa toimittaessa. Mitä useammin henkilökuntaan kuuluva osallistuu turvakävelyn, sitä suuremmalla todennäköisyydellä hän selviytyy pakoa edellyttävistä tilanteista pystyen auttamaan myös muita osallisia. Tämän vuoksi erityisesti henkilökunnalle suunnatut, riittävän usein toteutetut ja dokumentoidut turvakävelyt ovat ensiarvoisen tärkeä ja helposti toteutettavissa oleva osa jokaisen oppilaitoksen turvallisuuskoulutusta. Toteuttamiseen ei tarvita ulkopuolisia asiantuntijoita, vaan yhteinen päätös turvakävelyn toteuttamisesta esimerkiksi kokousten lomassa.

3. KOULUTUS OSANA ENNAKOIVAA, RISKILÄHTÖISTÄ TURVALLISUUSTOIMINTAA

Tässä luvussa keskitytään sen kuvaamiseen, mitä lakisääteisellä turvallisuuskoulutuksella tarkoitetaan. Aluksi tarkastellaan niitä lainsäädännöllisiä vaateita, joissa lakisääteisestä turvallisuuskoulutusta määritellään ja tämän jälkeen pureudutaan riskeihin. Riskien osalta perehdytään niiden tunnistamiseen, arviointiin ja käsittelyyn.

3.1 Lakisääteisen turvallisuuskoulutuksen raamit

Turvallisuutta monipuolisesti käsittelevä lainsäädäntö edistää turvallisuustoimintaa antamalla sekä työntekijöille, opiskelijoille, oppilaille että työnantajalle oikeuksia ja velvollisuuksia. Suomen perustuslain (731/1999) mukaan jokaisella on oikeus koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Oppilaille ja opiskelijoilla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön perusopetuslain (628/1998), lukiolain (629/1998), ammattikorkeakoululain (932/2014) sekä ammatillista peruskoulutusta (630/1998) koskevan lain mukaan. Oppilaitosten ja korkeakoulujen toimintaa koskee useita turvallisuuteen liittyviä lakeja, kuten työturvallisuuslaki (738/2002), pelastuslaki (379/2011) ja kemikaalilaki (599/2013). Ne ovat kaikki keskeisiä lakeja silloin, kun ollaan järjestämässä riskilähtöistä turvallisuuskoulutusta.

3.2 Työnantajan huolehtimisvelvollisuus

Työturvallisuuslain (738/2002) mukaan työnantajalla on huolehtimisvelvollisuus työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä. Työnantajan on selvitettävä ja tunnistettava työstä, työajoista, työtilasta tai muusta työympäristöstä ja työolosuhteista aiheutuvat haitta- ja vaaratekijät sekä arvioitava niiden merkitys työntekijöiden turvallisuudelle ja terveydelle. Työnantajan on myös taattava työntekijälle riittävät

tiedot työpaikan haitta- ja vaaratekijöistä. Työntekijä on myös perehdytettävä työhön, työpaikan työolosuhteisiin, turvallisiin työtapoihin, työmenetelmiin, työvälineisiin ja niiden oikeaan käyttöön. Työnantajan on edellisten lisäksi mahdollistettava työntekijälle opetusta ja ohjausta työn haittojen ja vaarojen estämiseksi sekä työstä aiheutuvan turvallisuutta tai terveyttä uhkaavan haitan tai vaaran välttämiseksi. Työntekijän oikeuksiin kuulu näin saada tietää omaan työtehtäväänsä liittyvät riskit. Näiden kaikkien velvoitteiden keskiössä on työnantajan mahdollistaman turvallisuuskoulutuksen suunnittelu, toteuttaminen ja vielä oppimisen varmistaminen. (Työturvallisuuslaki 738/2002; Ranta & Martikainen 2016, 17).

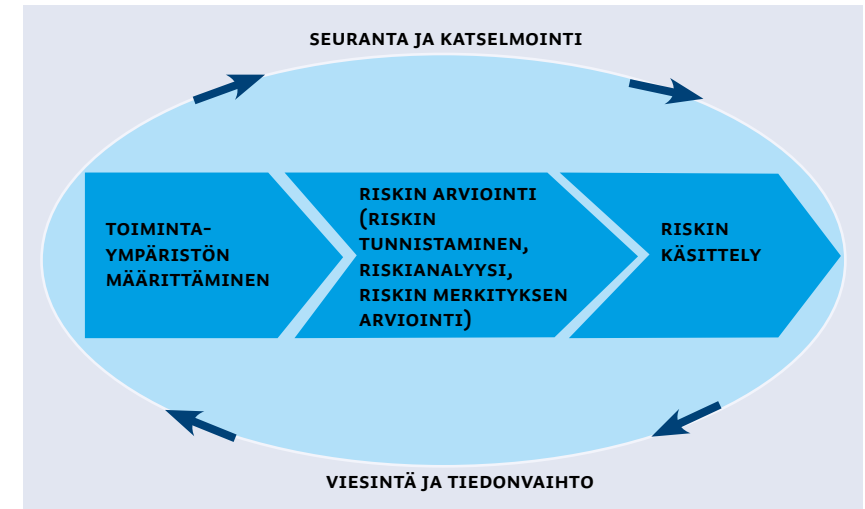
3.3 Työntekijän velvollisuudet

Myös työntekijällä on velvollisuuksia, joista yksi keskeisin on se, että hänen on huolehdittava käytettävissään olevin keinoin niin omasta kuin muiden työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä. Lisäksi työntekijän on noudatettava työnantajan toimivaltansa mukaisesti antamia määräyksiä ja ohjeita sekä ylläpidettävä turvallisuuden kannalta huolellisuutta, varovaisuutta, siisteyttä ja järjestystä. Työntekijällä on myös velvollisuus viipymättä ilmoittaa työolosuhteissa tai työmenetelmissä, koneissa ja muissa työvälineissä havaitsemistaan vioista ja puutteellisuuksista, jotka voivat aiheuttaa haittaa tai vaaraa. Tämä lisäksi työntekijän on ammattitaitonsa, kokemuksensa ja perehdytyksensä pohjalta poistettava mahdollisuuksien mukaan havaitsemansa ilmeistä vaaraa aiheuttavat viat ja puutteellisuudet. (Työturvallisuuslaki 738/2002; Ranta & Martikainen 2016, 17).

3.4 Riskit ja niiden arviointi

Turvakävelyjen suunnittelu tehdään riskiperusteisesti, jotta kävelyt vastaavat oppilaitoksen ja korkeakoulun tarpeeseen. Riskillä tarkoitetaan epävarmuuden vaikutusta tavoitteisiin. Se kuvataan usein tapahtuman toteutumisen todennäköisyyden ja sen seurausten yhdistelmänä. (SFS-opas 73:2011, 8.) Tässä oppaassa tarkastellaan ei-toivottuja, negatiivisia riskejä, vaikka riski voikin toteutuessaan olla joko positiivinen tai negatiivinen.

Jokaisella organisaatiolla on haavoittuvuuksia, sisäisiä ominaisuuksia, jotka altistavat organisaation riskeille ja ei-toivotuille tapahtumille (SFS-opas 73:2011, 13). Riskienhallinnan avulla organisaatiota johdetaan ja ohjataan riskien osalta. Riskienhallinta on myös osa päätöksentekoa. Se on koordinoitua, tilannekohtaista, ajantasaista toimintaa, joka perustuu parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon. Riskienhallinta tukee lisäksi organisaation jatkuvaa kehittymistä. (SFS-ISO 31000:2011, 22.) Riskienhallintaprosessi on esitetty kuviossa 1.

Kuvio 1. Riskienhallintaprosessi (SFS-ISO 31000: 2011, 10)

Riskienhallinta on kokonaisprosessi, joka kattaa toimintaympäristön määrittämisen, riskien arvioinnin ja riskien käsittelyn. Riskien arviointi sisältää riskin tunnistamisen, riskianalyysin ja riskien merkityksen arvioinnin. Riskianalyysi on prosessi, jossa pyritään ymmärtämään riskin luonne ja määrittämään riskitaso. Riskin merkityksen arvioinnissa määritellään, onko riski hyväksyttävä tai siedettävä. Riskin käsittelyssä muokataan riskiä. Riskin käsittely voi olla esimerkiksi riskin ottamista, torjumista, jakamista, lieventämistä, poistamista tai estämistä. Riskienhallintaprosessiin kuuluu olennaisena osana viestintä, tiedonvaihto, seuranta ja katselmointi. (SFS-Opas 73:2011, 14–15; SFS-ISO 31000: 2011, 10–20.)

Käytä riskien arviointiin esimerkiksi potentiaalisten ongelmien analyysiä (POA) tai mitä jos -tekniikkaa. Selvitä ja arvioi ei-toivotun tapahtuman riskit sen todennäköisyyden ja seurauksen vakavuuden avulla. Suunnittele jokaista ei-hyväksyttävää riskiä varten ennaltaehkäisevät järjestelyt, varautumisjärjestelyt sekä toiminta riskin toteutuessa.

Todennäköisyyden arviointi

Arvioi riskin todennäköisyyttä taulukon 1 avulla.

Taulukko 1. Riskin todennäköisyyden arviointi

TODENNÄKÖISYYS	TODENNÄKÖISYYDEN TUNNUSPIIRTEET
1 HYVIN EPÄ-TODENNÄKÖINEN	TAPAHTUMA, JOKA ESIINTYY HARVOIN TAI EPÄSÄÄNNÖLLISESTI
2 EPÄTODENNÄKÖINEN	TAPAHTUMA, JOKA ESIINTYY TOISTUVASTI, MUTTEI SÄÄNNÖLLISESTI
3 TODENNÄKÖINEN	TAPAHTUMA, JOKA ESIINTYY USEIN TAI SÄÄNNÖLLISESTI

Arvioi riskin todennäköisyyttä asteikolla 1—3, jossa
1 on hyvin epätodennäköinen,
2 on epätodennäköinen ja
3 on todennäköinen.

Seurausten arviointi

Arvioi riskin seurausta esimerkiksi taulukon 2 avulla.

Taulukko 2. Riskin seurauksen vakavuus

SEURAUUS	SEURAUKSEN VAKAVUUS
1 LIEVÄSTI HAITALLINEN	TAPAHTUMA AIHEUTTAA OHIMENEVÄN SAIRAUDEN TAI HAITAN. SE AIHEUTTAA ENINTÄÄN 3 PÄIVÄN POISSAOLON.
2 HAITALLINEN	TAPAHTUMA AIHEUTTAA SUUREMPIA TAI PITKÄKESTOISEMPIA SEURAUKSIA TAI VAIKUTUKSELTAAN LIEVEMPIÄ HAITTOJA. SE AIHEUTTAA 3-30 PÄIVÄN POISSAOLON.
3 ERITTÄIN HAITALLINEN	TAPAHTUMA AIHEUTTAA PYSYVIÄ TAI PALAUTUMATTOMIA VAMMOJA. SE AIHEUTTAA SAIRAALAHOITOA JA YLI 30 PÄIVÄN POISSAOLON.

Riskin seurauksen vakavuutta arvioidaan asteikolla 1-3, jossa
1 on lievästi haitallinen,
2 on haitallinen ja
3 on erittäin haitallinen.

Riskitason määrittäminen

Arvioi riskitasoa ei-toivotun tapahtuman todennäköisyyden ja seurausten vakavuuden avulla. Riski voi olla merkityksetön, vähäinen, kohtalainen, merkittävä tai sietämätön. Voit laskea riskiluvun seuraavilla kaavoilla:

Riskiluvun määrittämisen kaavat

- tapahtuman todennäköisyys x seurausten vakavuus; tai
- tapahtuman todennäköisyys x seurausten vakavuus² (jos haluat korostaa seurausten vakavuutta)

Riskin merkityksen arviointi

Arvioi riskin merkitystä joko koulusi oman tai taulukon 3 avulla.

Taulukko 3. Riskin merkityksen arviointi

TODENNÄKÖISYYS	SEURAUKSEN VAKAVUUS		
	LIEVÄSTI HAITALLINEN (1)	HAITALLINEN (2)	ERITTÄIN HAITALLINEN (3)
HYVIN EPÄ-TODENNÄKÖINEN (1)	MERKITYKSETÖN RISKI	VÄHÄINEN RISKI	KOHTALAINEN RISKI
EPÄTODENNÄKÖINEN (2)	VÄHÄINEN RISKI	KOHTALAINEN RISKI	MERKITTÄVÄ RISKI
TODENNÄKÖINEN (3)	KOHTALAINEN RISKI	MERKITTÄVÄ RISKI	SIETÄMÄTÖN RISKI

Riskin merkitystä arvioidaan riskianalyysin tulosten perusteella ja vertaamalla tuloksia koulun omiin riskikriteereihin. Jos omia riskikriteereitä ei ole vielä määriteltä, voidaan käyttää taulukkoa 3. Riskin merkityksen arvioinnissa määritellään, onko riski hyväksyttävä vai pitääkö sitä käsitellä. (SFS-ISO 31000: 2011, 42; SFS-opas 73:2011, 13.) Hyväksyttävällä riskillä tarkoitetaan sellaista riskin tasoa, jolla organisaatio täyttää sekä lakisääteiset velvoitteensa että omat turvallisuusperiaatteensa (OHSAS 18001:fi 2007, 14). Riskin hyväksyminen on tietoinen päätös riskin ottamiseen (SFS-opas 73: 2011)

3.5 Potentiaalisten ongelmien analyysi

Potentiaalisten ongelmien analyysi on riskien arviointimenetelmä. Siitä käytetään myös lyhennettä POA. Menetelmällä on mahdollista tunnistaa erityyppisiä ja -tasoisia ongelmia. Se tehdään pienryhmässä, jonka jäsenet tuntevat käsiteltävän kohteen, toiminnon tai tehtävän hyvin. POA aloitetaan valitsemalla ja rajaamalla tarkasteltava kohde. Tarkastelussa ei etukäteen rajata mitään ongelmatyyppiä analyysin ulkopuolelle. Analyysin toteutuksen edellytyksenä on, että organisaation johto antaa tukensa ja myöntää resurssit analyysin laadintaan. Tavoitteena on löytää kohteen, toiminnon tai työtehtävän keskeisimmät ongelma-alueet sekä keskeisiin vaaroihin liittyvät onnettomuustekijät. (Suomen Riskienhallintayhdistys 2016a.)

Taulukossa 4 on esitetty POA täydennettynä riskianalyysillä, riskin merkityksen arvioinnilla ja riskin käsittelyllä viiden vaiheen avulla.

Taulukko 4. POA täydennettynä riskianalyysillä, riskien merkityksen arvioinnilla ja käsittelyllä

VAIHE	TEHTÄVÄT
1. VAIHE: VALMISTELU	<ul style="list-style-type: none"> ENSIMMÄISEN VAIHEEN AIKANA VETÄJÄ VALMISTAUTUU POA:AN. HÄN TUTUSTUU OLEMASSA OLEVAAN AINEISTOON, KUTSUU OSALLISTUJAT PIENRYHMÄÄN SEKÄ LAATII TILAISUUTEEN RÄÄTÄLÖIDYN AVAINSANALUETTELOON POA:N AVAINSANALUETTELOON AVULLA: HTTP://WWW.PK-RH.FI/UPLOADS/POA-ANALYYSI/POA-YLEINEN-AVAINSANALUETTELO-TIETOKORTTI.PDF PIENRYHMÄ PÄÄTTÄÄ ALUKSI, MITEN VALITTUA AIHETTA TARKASTI OTTAEN TARKASTELLAAN, KEITÄ HENKILÖITÄ AIHE KOSKEE SEKÄ MYÖS MÄÄRITTELEE MAHDOLLISEN RAJAUKSEN. TARKASTELTAVAN KOHTEEN LAAJUUDESTA JA MONIMUTKAISUUDESTA RIIPPUEN KOHDE VOIDAAN JAKAA PIENEMPIIN, ERIKSEEN TARKASTELTAVIIN OSIIN.
2. VAIHE: HILJAINEN AIVORIIHI	<ul style="list-style-type: none"> JOKAINEN KIRJOITTA TUNNISTAMANSÄ RISKIT KOKONAISIN VIRKKEIN ESIMERKIKSI POST-IT -LAPUILLE JA KIINNITTÄÄ LAPUT MUOVITASKUUN (KUVA 1) ENSIMMÄISELLÄ KIERROKSELLÄ KIRJOITETAAN ENINTÄÄN KOLME LAPPUA PER HENKILÖ JA KIERROKSEN PÄÄTTEEKSI JOKAINEN ANTAÄ OMAN MUOVITASKUNSA LAPPUINEEN VASEMMALLA PUOLELLA ISTUVALLE HENKILÖLLE SEURAAVILLA KIERROKSILLA KIRJOITETAAN YLEENSÄ YKSI LAPPU PER HENKILÖ KIERROSTA KOHTI MUOVITASKUT LAPPUINEEN KIERTÄVÄT EDELLEEN OSALLISTUJIIEN VÄLILLÄ MUIDEN KIRJOITAMIIEN LAPPUIEN LUKEMINEN AUTTAA YLEENSÄ LÖYTÄMÄÄN UUSIA RISKEJÄ VETÄJÄ AKTIVOI AIVORIIHEEN OSALLISTUJIA ESITTÄMÄLLÄ AVAINSANOJA SIINÄ VAIHEESSA, KUN LAPPUIEN KIRJOITAMINEN ALKAA HIDASTUA HILJAINEN AIVORIIHI PÄÄTTYÄ, KUN UUSIA LAPPUIJA EI ENÄÄ SYNNY

VAIHE	TEHTÄVÄT
3. VAIHE: KESKUSTELU- MUOTOINEN AIVORIIHI	<ul style="list-style-type: none"> POST-IT -LAPUT SIIRRETÄÄN SEINÄLLE FLÄPPIPAPERILLE LAPUT KÄYDÄÄN YHDESSÄ LÄPI JA VARMISTUTAAN, ETTÄ KAIKKI RYHMÄN JÄSENET YMMÄRTÄVÄT LAPUT SAMALLA TAVALLA LAPPUJA SAA TARVITTAESSA TÄYDENTÄÄ, JOTTA NIISTÄ TULEE ENTISTÄ SELKEÄMPIÄ JOS MIELEEN NOUSEE VIELÄ UUSIA RISKEJÄ, UUSIA LAPPUJA SAA MYÖS KIRJOITTAÄ RYHMITELLÄÄN YHDESSÄ SAMAA AIHETTA KÄSITELTÄVÄT LAPUT YHTEEN JOS ON KAKSI TAI USEAMPI TÄYSIN SAMAN-SISÄLTÖINEN LAPPU, LAITETAAN NÄMÄ LAPUT PÄÄLLEKÄÄN. MITÄÄN LAPPUIA EI SAA HEITTÄÄ POIS VARMISTETAAN VIELÄ, ETTÄ YHDESSÄ RYHMÄSSÄ OLEVÄT LAPUT LIITTYVÄT TOISIINSA JA KÄSITTELEVÄT SAMAA AIHETTA. TARKISTETAAN, ONKO JOKIN AIHE TOISEN AIHEEN SYY TAI SEURAUÄ JA RYHMITELLÄÄN AIHEET FLÄPPIPAPERILLE TÄMÄN TIEDON PERUSTEELLA AIHEET KIRJOITETAAN NÄKYVIIN FLÄPPIPAPERILLE POST-IT -LAPPURYHMIEN YLÄPUOLELLE
4. VAIHE: RISKIANALYYSI, RISKIN MERKITYKSEN ARVIOINTI JA RISKIN JA KÄSITTELY	<ul style="list-style-type: none"> TEHDÄÄN RISKIANALYYSI, JOSSA MÄÄRITELLÄÄN JOKAISILLE RISKILLE RISKITASO. ARVIOIDAAN RISKIEN MERKITYSTÄ MÄÄRITTÄMÄLLÄ, OVATKO RISKIT HYVÄKSYTTÄVIÄ VAI PITÄÄKÖ NIITÄ KÄSITELLÄ. TARVITTAESSA KÄSITELLÄÄN RISKEJÄ EHDOTTAMALLA JA SOPIMALLA RISKIEN HALLINTAKEINOISTA. ARVIOIDAAN MYÖS JÄÄNNÖSRISKIN TÄSO KORJAAVIER TOIMIER JÄLKEEN. NIMETÄÄN RISKEILLE OMISTAJAT SEKÄ SUUNNITELLAAN MAHDOLLISTER KORJAAVIER TOIMIER AIKATAULUT TULOKSET KIRJATAAN LOMAKKEELLE
5. VAIHE: RAPORTOINTI	<ul style="list-style-type: none"> HYVÄ LOPPURAPORTTI SISÄLTÄÄ AINAKIN SEURAAVAT SEIKAT <ul style="list-style-type: none"> JOHDANTO TAVOITTEET JA RAJÄUS MAHDOLLISET OLETUKSET JA NIIDER PERUSTELUT TARKASTELTAVAN KOHTEEN KUVAUS JA OSALLISTUJAT LÄHTÖTIEDOT JA NIIDER LÄHTEET KÄYTETYT RISKIENARVIOINTITYÖKÄLUT JA TEKNIIKAT MUKAAN LUKIER OLETUKSET JA TARKKUUDEN/ RIITTÄVYYDEN TODENTAMINEN TULOKSET JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET YHTEENVETO RISKIREKISTERI

POAn hiljainen aivoriihi on käynnissä kuvassa 1.

- Toteuta POAn hiljainen aivoriihi Post-it -lappuja käyttäen.
- Liimaa laput muovitaskuun, jotta lappujen liima säilyy puhtaana.
- Liimaa Post-it -laput fläppi-paperille keskustelumuotoisen aivoriihen aikana.

Kuva 1. Hiljainen aivoriihi

3.6 Mitä jos -tekniikka

Mitä jos -tekniikka on riskien arviointimenetelmä. Se on standardin SFS-EN 31010:2011 liitteen B.9 mukainen menetelmä, joka on systemaattinen, ryhmätyöhön perustuva tekniikka. Vetäjä esittää kokouksessa fraaseja ja apusanoja, jotka auttavat osallistujia tunnistamaan riskejä. Vetäjä selvittää ryhmän kanssa, miten poikkeamat käyttäytymisessä ja normaalitoiminnassa vaikuttavat järjestelmään, organisaatioon tai menetelmään. (SFS-EN 31010:2011, 70–74.) Menetelmän toteutuksen edellytyksenä on, että organisaation johto antaa tukensa ja myöntää resurssit riskienarviointiin.

Tarkasteltava näkökulma (esimerkiksi kiinteistöön liittyvien vaarojen tunnistaminen) määritellään ja rajataan huolellisesti ennen riskien tunnistamisen aloittamista. Vetäjä selvittää keskusteluiden, asiakirjojen, suunnitelmien ja piirustusten avulla sekä ulkoisen että sisäisen toimintaympäristön. Vetäjä laatii myös luettelon kehotesanoista ja fraaseista. Tämän vuoksi ryhmän ei tarvitse tehdä paljoakaan valmistelua, mutta ryhmältä edellytetään kokemusta ja asiantuntemusta. Keskeiset sidosryhmät, jotka tuntevat tarkasteltavan kohteen, tarvitaan mukaan ryhmään. (SFS-EN 31010:2011, 70–74.)

Vetäjä kannustaa osallistujia tuomaan esiin ja keskustelemaan tunnetuista riskeistä, aikaisemmista tapahtumista ja kokemuksista, tunnetuista ja olemassa olevista hallintakeinoista, suojausmenetelmistä sekä lainsäädännön vaatimuksista ja rajoituksista. Keskustelua käydään ”Mitä jos” -kysymyksiä esittäen, kuten ”Mitä tapahtuisi, jos...”, ”Voisiko joku tai jokin...”, ”Onko kukaan tai jokin koskaan...”. (SFS-EN 31010:2011, 70–74.)

Kysymyksiä voivat olla esimerkiksi seuraavat:

- Mitä jos hälytys epäonnistuu?
- Mitä jos ei ole sähköä?
- Mitä jos henkilö X ei ole paikalla?
- Mitä jos ilmastointia ei saada suljettua?
- Mitä jos tieto X puuttuu?
- Mitä jos ei ole avaimia?
- Mitä jos ovi jää auki?
- Mitä jos kuulutukset eivät toimi?
- Mitä jos ei ole matkapuhelinta käytettävissä?
- Mitä jos tietojärjestelmä ei toimi?
- Mitä jos paikalla on arvovieraita?

Riskeistä tehdään yhteenveto, jonka jälkeen ryhmä vahvistaa ja tallentaa kuvauksen riskeistä, syistä, seurauksista ja olemassa olevista hallintakeinoista. Ryhmä arvioi, ovatko hallintakeinot riittävät ja tehokkaat ja tarvittaessa lisäävät hallintakeinoja. Arvioidaan myös jäännösriskin taso hallintakeinojen jälkeen. Keskustelun aikana voidaan esittää lisää ”Mitä jos” -kysymyksiä uusien riskien tunnistamiseksi. (SFS-EN 31010:2011, 70–74.)

Menetelmää voidaan soveltaa laajasti kaikenlaisiin järjestelmiin, tilanteisiin, olosuhteisiin, organisaatioihin sekä toimintoihin. Se vaatii ryhmältä vain vähän valmistelua. Se on suhteellisen nopea ja ryhmän työssä suurimmat riskit saadaan nopeasti esille. Sitä voidaan käyttää tunnistamaan mahdollisuuksia prosessien ja järjestelmien parantamiseen sekä käyttää yleisesti yksilöimään toimia, joilla on hyvät onnistumisen mahdollisuudet. Menetelmä luo riskirekisterin ja pienellä lisätyöllä riskienkäsittelysuunnitelman. (SFS-EN 31010:2011, 70–74.) Järjestelmä, menetelmä, tilanne, olosuhde ja/tai sen muutos on määriteltävä huolellisesti ennen kuin mitä jos -tekniikan käyttö aloitetaan. Vetäjän on selvitettävä ulkoinen ja sisäinen toimintaympäristö keskustelujen, asiakirjojen, suunnitelmien ja piirustusten avulla. Valmistelu on tehtävä huolellisesti työryhmän tehokkaan ajankäytön mahdollistamiseksi. Vetäjän tulee olla kokenut ja osaava. Riskejä voi jäädä tunnistamatta, jos työryhmän jäsenet eivät ole riittävän kokeneita tai jos työskentelyjärjestelmä ei ole kattava. Esimerkiksi kaikkien sidosryhmien edustajien tulisi olla mukana työryhmässä. Ylätasolla tehtävä tarkastelu ei tuo välttämättä esiin monimutkaisia, yksityiskohtaisia tai riippuvuussuhteisia ongelmia. (SFS-EN 31010:2011, 70–74.)

4. TURVAKÄVELYN SUUNNITTELU

Tässä luvussa keskitytään sen kuvaamiseen, miten turvakävelyn suunnittelu etenee. Ensiksi tarkastellaan, miten hyvä oppiminen voi toteutua turvakävelyiden osalta. Seuraavaksi tutustutaan turvakävelyn suunnittelu-prosessiin tarkemmin.

4.1 Muutama sana oppimisesta

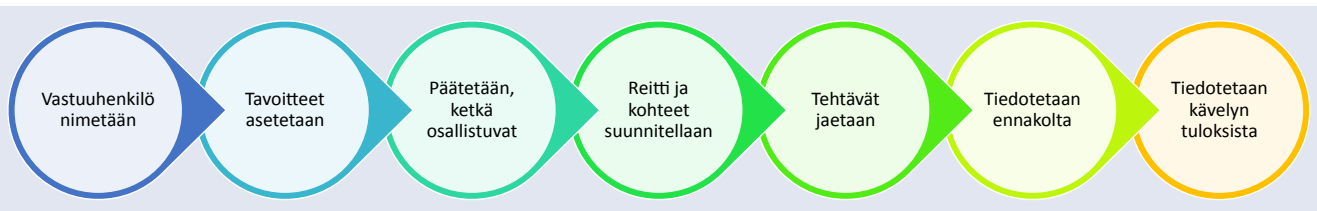
Jokaisen koulussasi toteutettavan turvakävelyn tavoitteeksi on hyvä asettaa se, että koulu yhteisösi jäsenet oppivat turvallisen toiminnan kaikkein keskeisimmät pelisäännöt. Kun halumme, että oppimista syntyy, on suunnittelun lähtökohdaksi valittava vain keskeisimmät sisällöt. Välillä kuulee, miten turvakävelyn yhteyteen on rakennettu sisältöjä, joiden omaksumiseen ei vain yksi kävelykerta yksinkertaisesti riitä. Meistä kukaan ei pysty omaksumaan kaikkea yhdellä kerralla. Tällöin myös osaamisen näkökulmasta kriittinen sisältö jää vajaaksi tai hautautuu useiden teemojen alle.

Turvakävely on metodina mitä parhain, kunhan maltat keskittyä vain siihen, mikä oppimisen kannalta on olennaisinta. Turvakävelyitä voi olla useampia eri tarkoituksiin – tärkeää on tietty systematiikka ja harjoitusten toistuminen riittävän usein. Myös osallistujien dokumentointi nimen, osallistumispäivämäärän ja kävelyn sisällön osalta on tärkeää.

4.2 Turvakävelyn suunnittelu prosessina

Turvakävelyn suunnittelemiseksi on tärkeää nimetä jo heti alkumetreiltä vastuuhenkilö ja hänelle tueksi avustava ryhmä. Heidän yhteisen työskentelynsä tavoitteena on pohtia sitä, mikä koulun kohderyhmistä valitaan ja mitä kohderyhmälle tullaan sisällöllisesti tarjoamaan. Näkökulman sovittaminen tavoitteeseen sekä oikeaan kohderyhmään on tehtävä riskilähtöisesti. Tällä tarkoitetaan sitä, että ensinnä keskitytään toiminnan kannalta turvallisuuskriittisimpiin ryhmiin sekä riskialteimpiin sisältöihin. Tällainen turvakävely voisi kohdistua esimerkiksi opettajiin ja teemana olisi pakokäyttäytymisen viitekehysessä tunnistaa ja tutustua kaikkiin koulurakennuksen poistumisreitteihin ja erityisesti niihin reitteihin, joita ei arjessa muuten käytetä. Tässä kävelyssä tavoitteena on osoittaa myös muut, vaihtoehtoiset reitit turvallisiksi. Esimerkiksi opettajalle on ehdottoman tärkeää päästä kulkemaan itselleen aiemmin tuntematonta reittiä ulos ja kokea, ettei ovia ole matkalla salvattu, vaan kulku on esteetöntä.

Turvakävelyn suunnittelu etenee seitsemän vaiheen kautta kuvion 2 mukaisesti.

Kuvio 2. Turvakävelyn suunnittelu prosessi (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2008; Tuisku & Arvonen 2006, 10)

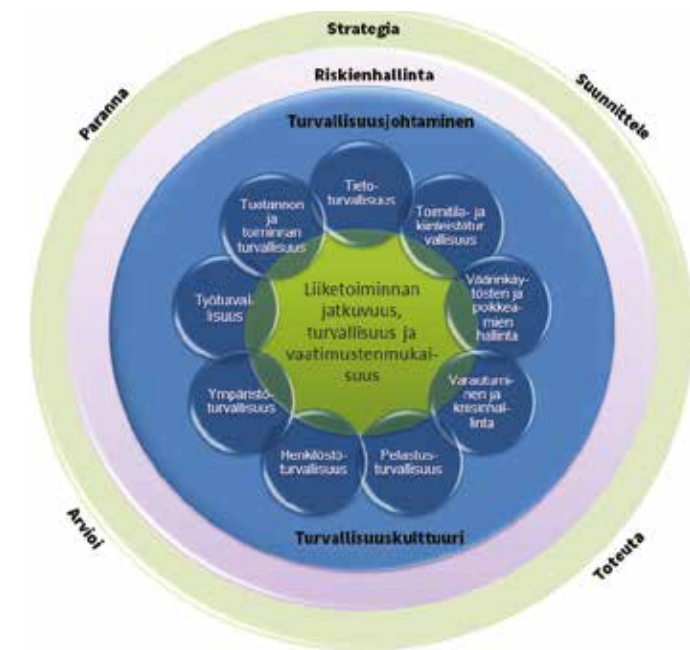
Kuten yllä jo todettiin, nimetään turvakävelylle vastuuhenkilö, joka vastaa kävelyn prosessin suunnittelusta. Hän myös kokoaa työryhmän suunnittelua varten. Ryhmä asettaa näkökulman sekä tavoitteet, joita turvakävelyllä halutaan saavuttaa. Lisäksi sovitaan reitti sekä aiheet, joita käsitellään ja joita havainnoidaan kävelyn aikana. Seuraavaksi päätetään, kenelle turvakävely on suunnattu. Turvakävelyn suunnittelussa otetaan huomioon kohderyhmän tarpeet ja mahdolliset rajoitteet. Turvakävelyt voivat olla koko kouluyhteisölle yhteisiä tai eri kohderyhmille voidaan suunnitella erilaiset turvakävelyt. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2008; Tuisku & Arvonen 2006, 10.)

Seuraavaksi suunnitellaan turvakävelyn aikataulu: milloin kävely pidetään ja kuinka kauan ne kestävät. Lisäksi sovitaan, milloin turvakävely järjestetään niille henkilöille, jotka olivat poissa kävelyn ajankohtana. Sovitaan myös, miten jälkikäsitteily tehdään ja milloin. Tämän jälkeen jaetaan tehtävät: Ketkä toimivat turvakävelyjen ohjaajina, kuka kirjaa tehtyjen turvakävelyjen osallistujat, onko turvakävelyssä tarkkailijoita sekä esimerkiksi videoidaan tai valokuvataan kävelyä. Tulevista turvakävelyistä tiedotetaan kaikille kouluyhteisön jäsenille ennakolta.

Myös huoltajille voidaan tiedottaa asiasta. Kun turvakävely on tehty, tiedotetaan koko kouluyhteisölle tuloksista. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2008; Tuisku & Arvonen 2006, 10.)

4.3 Esimerkkejä turvallisuuskävelyn suunnittelun tueksi

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) uudisti vuonna 2016 organisaatioiden turvallisuusjohtamisen mallin (kuvio 3), jonka avulla organisaatio voi johtaa kaikkia toimintojaan. Mallin avulla organisaatio suojaa myös tärkeitä arvojaan, kuten henkilöitä, tietoa, mainetta, omaisuutta ja ympäristöä. EK korostaa, että turvallisuusjohtaminen on osa organisaation normaalia johtamista toiminnan turvallisuuden, jatkuvuuden ja vaatimustenmukaisuuden varmistamiseksi. Turvallisuutta johdetaan ja kehitetään Demingin ympyrän mukaisesti suunnittelun, toteutuksen, arvioinnin ja parantamisen vaiheiden kautta. Turvallisuusjohtamisen perustana on organisaation strategia, joka antaa lähtökohdat riskienhallinnalle ja sitä kautta riskiperusteiselle turvallisuusjohtamiselle. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2016, 2-3.)

Kuvio 3. Turvallisuusjohtamisen malli (Elinkeinoelämän keskusliitto 2016)

Turvallisuutta tarkastellaan yhdeksän osa-alueen näkökulmasta: 1) toimitila- ja kiinteistöturvallisuus, 2) (palvelu)tuotannon ja toiminnan turvallisuus, 3) työturvallisuus, 4) henkilöstöturvallisuus, 5) pelastusturvallisuus, 6) tietoturvaluus, 7) ympäristöturvallisuus, 8) Väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta sekä 9) Varautuminen ja kriisinhallinta. Tärkeää on huomata, että yhdeksän osa-alueetta voivat mennä osittain päällekkäin. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2016, 2-3.)

Taulukossa 5 on mainittu turvallisuuden eri osa-alueet EK:n (2016) turvallisuusjoh-
tamisen mallin mukaisesti sekä annettu esimerkkejä, mitä turvakävelyssä voidaan
käsitellä ja mitä havaintoja sen aikana voidaan tehdä.

Taulukko 5. Esimerkkejä turvakävelyn sisällöstä turvallisuuden eri osa-alueittain jaettuna

TURVALLISUUDEN OSA-ALUE	ESIMERKKEJÄ TURVAKÄVELYN SISÄLLÖSTÄ
Toimitila- ja kiinteistö- turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Kiinteistöön ja sen tiloihin pääsy • Lukitus ja avainhallinta • Kulunvalvonta • Esteettömyys • Luokkatilojen turvallisuus • Kokoustilojen turvallisuus • Työtilojen turvallisuus • Arvo-omaisuuden säilytys • Ohjeet häiriötilanteessa toimimiseen • Poistumistiet • Pelastustiet • Osoitemerkinnät • Tilojen tyhjentämistä osoittavat oveen laitettavat Tila tarkastettu -kyllit • Opasteet ja merkinnät • Sähkökeskus, pääkytin • Veden pääsulku • Ilmastoinnin sammutus • Murtohälytys • Vartiointi • Kiinteistötekniikka • Valaistuksen riittävyys • Väestönsuojat • Väistymistilojen sijainti • Ympäristön turvallisuussuunnittelu • Rakennus- ja kunnostushankkeet
Tietoturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Tietoturvaohjeet • Kriittisen tiedon tunnistaminen ja tiedon luokittelu • Luottamuksellisen tiedon säilyttäminen • Yhteystietojen saatavuuden rajoittaminen (esim. turvakielto, osoitteenluovutuskielto) • Tulostus yleisissä tiloissa olevilla kirjoittimilla ja kopiokoneilla • Salasanojen säilyttäminen • Henkilötietojen käsittely • Haittaohjelmien torjunta • Päätelaitteiden suojaus • Ohjelmistojen päivitys • Varmuuskopiointi • Käyttöturvallisuus • Puhelimet ja mobiililaitteet

TURVALLISUUDEN OSA-ALUE	ESIMERKKEJÄ TURVAKÄVELYN SISÄLLÖSTÄ
Pelastusturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminta tulipalotilanteessa • Sammutusvälineet • Pikapaloposti • Palo-ovet ja palo-osastointi • Paloilmoitin • Paloilmoituspainike • Palovaroittimet • Poistumistiet • Pelastustiet • Ilmastoinnin sammuttaminen • Lukitus • Tilojen tyhjentämistä osoittavat oveen laitettavat Tila tarkastettu -kyllit • Opasteet ja merkinnät • Kokoonumispaikat • Väistymistilojen sijainti • Valaistuksen riittävyys • Vaarallisten aineiden varastointi • Yhteystietojen saatavuuden rajoittaminen (esim. turvakielto, osoitteenluovutuskielto)
Henkilöstöturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Koulun turvallisuushenkilöt • Varahenkilöjärjestelyt ja sijaisuudet • Henkilösuojaimet • Väkivallan kohtaaminen • Turvallisuusohjeet • Matkustusohjeet • Viestintäyhteydet • Hälytys- ja päivystyspalvelut • Vakuutukset • Yhteystietojen saatavuuden rajoittaminen (esim. turvakielto, osoitteenluovutuskielto)
Ympäristöturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Vaarallisten aineiden käsittely ja hävittäminen • Kestävän kehityksen periaate • Energiatohokkuus • Meluntorjunta • Kemikaalivalvonta • Jätehuolto (lajittelu, kierrätys)
Työturvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Työsuojelun toimintaohjelma • Liikenne • Esteet kulkureiteillä • Koneiden ja laitteiden turvallisuus • Työvälineiden turvallisuus • Fysikaaliset tekijät • Meluntorjunta • Henkilösuojainten käyttö • Vaarallisten aineiden käsittely • Väkivallan kohtaaminen • Kuka huolehtii ensiavusta • Ensiapukaapin sisältö ja sijainti • Defibrillaattorin sijainti • Vakuuttaminen

TURVALLISUUDEN OSA-ALUE	ESIMERKKEJÄ TURVAKÄVELYN SISÄLLÖSTÄ
(Palvelu)tuotannon ja toiminnan turvallisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Omien tuotteiden ja palvelujen turvallisuus • Tapahtumaturvallisuus • Maksuliikenteen turvallisuus • Logistiikkaturvallisuus • Alihankkijat ja palvelujen toimittajat • Sopimushallinta • Arvo-omaisuuden säilytys • Vakuuttaminen
Väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta	<ul style="list-style-type: none"> • Haitallisten tapahtumien havainnointi, analysointi ja ennalta estäminen • Yhteistyö viranomaisten kanssa • Toiminta rikostapauksessa • Vakuuttaminen
Varautuminen ja kriisinhallinta	<ul style="list-style-type: none"> • Hätätilanohjeet • Kriisinhallintaohjeet • Toiminta sisälle suojautumisessa • Sisälle suojautumisen tilat • Toiminta tulipalotilanteessa • Mihin sairaankuljetusyksikkö ohjataan • Poistumistiet • Pelastustiet • Osoitmerkinnät • Sähkökeskus, pääkytin • Veden pääsulku • Ilmastoinnin sammutus • Väestösuojat • Lukitus • Tilojen tyhjentämistä osoittavat oveen laitettavat Tila tarkastettu -kyllit • Opasteet ja merkinnät • Väistymistilojen sijainti • Valaistuksen riittävyys • Energiahuolto • Korjaus, huolto, varaosat • Varautumissuunnittelu (Jatkuvuussuunnittelu, toipumissuunnittelu, valmiussuunnittelu)

4.4 Onnistunut turvakävely

Taulukossa 6 on yhteenveto tekijöistä, joita hyvin suunnitellussa turvakävelyssä otetaan huomioon. Ne eivät välttämättä kaikki sovellu sellaisenaan yhteen turvakävelyyn, mutta harkintaa käyttäen näillä aineksilla saa aikaan varmuudella onnistuneen turvakävelykokemuksen jokaiselle osallistujalle.

Taulukko 6. Onnistunut turvakävely on kaikkea tätä

TURVAKÄVELYN TARKOITUS	OHJEET SUUNNITTELIJOILLE
Turvakävely opetusmenetelmänä	Turvakävelyn suunnittelusta vastaava ymmärtää kävelyn pedagogisena ratkaisuna, opetusmenetelmänä, jolla perehdytetään valittu ryhmä tavoitteen mukaiseen asiaan, toimintaan, tehtävään.
Turvakävely riskilähtöisen turvallisuuskoulutuksen menetelmänä	<p>Sen suunnittelusta vastaava ymmärtää oman koulu-yhteisönsä tarpeen, joka tulee riskilähtöisestä ajattelusta.</p> <p>Esimerkiksi näin:</p> <p>Skenaario A) Meidän koulua voi uhata lähialueella riehuva tulipalo, joka edellyttää meiltä sisälle suojautumista. Olemme nimenneet tätä tehtävää varten etukäteisesti tilat, tehneet suunnitelmat ja napakat ohjeet. Harjoittelemme pakenemista näihin tiloihin turvakävelyn kautta.</p> <p>Skenaario B) Meidän koulua voi uhata sisältäpäin syttynyt tulipalo, joka estää päivittäin käytettyjen ulosmenoreittien käyttämisen. Suunnitteluvastaava ja -tiimi tutustuu pakokäyttäytymisen lainalaisuuksiin ja valitsee turvakävelyn reitin huolellisesti. Siinä keskitytään tunnistamaan ja sitten itse harjoituksessa läpi kävelemään ne ulos vievät reitit, jotka ovat merkitty hätätilanteessa poistumista varten. Reitit varrella pysähdytään kohdissa, jotka ovat ennalta suunniteltuja – näitä ovat esimerkiksi alusammutuskalustoon tutustuminen.</p> <p>Skenaario C) Suunnittelun kohteeksi on valittu turvallisuus-perehdyttäminen tietyille kohderyhmälle. Suunnittelussa pohditaan tarkoin, mitä pitää turvallisuus-perehdytyksen tälle kohderyhmälle sisältää. Henkilöstön osalta laki määrää muun muassa kertomaan toimintaan liittyvät vaarat ja näihin varautumisen. Jokaisen on myös osattava johtaa turvallista rakennuksesta poistumista ja sisälle suojautumista sekä avun hälyttämisen. Lisäksi jokaisen on osattava jättää turvallisuushavainnoista ja -poikkeamista sekä läheltä piti -tapahtumista ilmoitus.</p> <p>Skenaario D: Koulusi johto haluaa osallistaa kaikki havainnoimaan rakennukseen ja toimintaan liittyviä, vielä tunnistamattomia, mahdollisia turvallisuustarpeita ja -vaaroja. Tehtävän toteuttamisesta vastaava ryhmä suunnittelee kierroksen, valitsee kohderyhmän, ajankohdan ja valmistautuu dokumentoimaan havaitut asiat. Johto sitoutuu analysoimaan saadut tulokset sekä niistä johdetut mahdolliset korjaavat toimenpiteet.</p>

TURVAKÄVELYN TARKOITUS	OHJEET SUUNNITTELIJOILLE
Etukäteissuunnittelu on tärkein vaihe koko prosessissa	Turvakävely vaatii paitsi sisällön niin myös reitin vahvaa etukäteissuunnittelua, kuvaamista, mallintamista ja testaamista.
Eri turvakävelyn osallistuvien ryhmien tunnistaminen ja tarpeiden sekä odotusten tunnistaminen	Turvakävely edellyttää eri henkilöstö-, sidos- ja oppilas-/ opiskelijaryhmien tunnistamista. Toteutus tapahtuu joka ryhmän erityistarpeet huomioiden ja voi edellyttää useampia, erilaisia toteutuksia. Se huomioi kohderyhmänsä – se on räätälöity osallistujien ikäryhmä ja muut tekijät huomioiden. Ymmärrys siitä, että kaikille sama kävely ei vain toimi, jos halutaan, että jokainen oppii.
Turvakävelyn liittyvä jatkuva dokumentointi	Jos turvakävely toteutetaan osana oman koulusi turvallisuus- perehdytystä, vaatii se jokaisen kierroksen dokumentointia sekä sisällön että osallistujien osalta.
Turvakävely on ensisijaisesti henkilökunnan rasti	Turvakävely osallistaa erityisesti koulun henkilökuntaa: tämä ei ole opettajille ”hyppytunti”, vaan sekä oikeus että velvollisuus osallistua. Jokaisessa koulu yhteisössä henkilökunnan turvallisuusosaaminen ratkaisee – se, että oppilaat tai opiskelijat eivät osaa toimia, ei ole selviytymisen kannalta fataalia. Fataalia sen sijaan on, jos henkilökunnalla ei ole riittävää ja koeteltua osaamista johtaa häiriötilanteesta selviytymistä.
Ylimmän johdon roolia ei mikään muu voi ottaa tai korvata	Koulun ylin johto osoittaa esimerkillään, miten tärkeänä se kävelyt koee – johto osallistuu kävelyn etunenässä ja innostaa muita mukaan.
Positiivinen ilmapiiri syntyy puheen kautta	Turvakävely vaikuttaa osallistujiin positiivisen viestin kautta – kuuntele sitä, mitä ja miten puhut. Turvakävely sisältää tarkasti rajatun sisällön – puheen määrää on tarpeen miettiä ja pyrkiä osallistujien osallistamiseen esimerkiksi aktivoivilla kysymyksillä (Hyvin muotoiltu, aktivoiva ja osallistujille suunnattu kysymys kävelyn yhteydessä pitää mielenkiintoa ja aktiivisuutta yllä. Esimerkiksi näin: <ul style="list-style-type: none"> ”Mistä ovesta poistuisit nyt, kun seisomme tässä pääaulassa?” ”Miten toimisit, jos pääovesta ei pääsisikään enää poistumaan?”
Pelottelu tai säikähtäminen ei kuulu turvakävelyn sisältöön	Turvakävely ei sisällä minkäänlaisia tarinoita, vihjauksia saati tekoja, jotka saavat osallistujan pelkäämään tai pelästymään – pelon kautta ihminen harvoin oppii.
Turvakävelyn sisältö on rajattu ja punnittu minimiin	Turvakävely on kuin herkkujen maistelu – sisällöstä maistetaan vain sen verran kuin on tarpeen. Keitään ei ”syötetä ähkyy”. Mieluummin laadukkaasti ja vähän kuin huonosti ja paljon.
Toteutuksessa onnistunut vuorovaikutus ratkaisee tuloksen	Turvakävely tapahtuu vahvassa vuorovaikutuksessa ryhmän kanssa – se ei ole ohjaajan monologia, vaan haastaa positiivisesti osallistujia osallistumaan.

5. TURVAKÄVELYN TOTEUTUS

Tässä luvussa keskitytään sen kuvaamiseen, miten turvakävelyn suunnittelusta päästään itse toteutukseen. Luvussa tarkastellaan turvakävelyryhmän kokoa ja toteutusta eri tarpeista sekä tavoitteista lähtien.

5.1 Sopivan kokoinen ryhmä

Turvakävelyryhmän koko on tarpeen määritellä jo etukäteen. Sopiva osallistujajoukko on riittävän pieni, jotta mahdollisuus keskusteluun säilyy. Tällöin kävelyn ohjaaja voi myös mahdollistaa vuorovaikutuksen yhtenä oppimisen vahvistajana. Sopiva ryhmäkoko on noin 10–15 henkilöä. Tätä suurempiin turvakävelyryhmiin tarvitaan vähintään kaksi ohjaajaa.

Ennen kuin kävelyn asti päästään, on ohjaaja viestinyt osallistujajoukolle kävelyn tavoitteista ja käytännön järjestelyistä. Päätös siitä, aloitetaanko kävely esimerkiksi 20 minuutin infolla tietyssä tilassa, on kerrottu osallistujille hyvissä ajoin. Ryhmä on hyvä kutsua paikalle ajoissa, jotta itse työskentelyyn varattu aika on mahdollista käyttää suunnitellusti.

Kävelyn aluksi ohjaaja kertoo tulevan kävelyn tavoitteet ja pyytää osallistujia miettimään vielä oman, henkilökohtaisen tavoitteensa. Ryhmä etenee rauhassa ohjaajan ohjauksessa ennalta suunnitellun reitin mukaisesti. Tätä reittiä voi kuvata poluksi, jonka varrella pysähdytään ennalta sovittujen ”pysäkkien” kohdalla. Turvakävelyn oheen voi tuottaa ”karttapohjan”, johon on merkittynä sekä reitti että pysäkit. Tämä auttaa kävelijöitä orientoitumaan kävelyn ja jo osaltaan ennakoimaan seuraavia pysäkkejä.

Se, miten pysäkeillä toimitaan, riippuu siitä, mitä kävelyllä tavoitellaan. Kuten tässä oppaassa on jo aiemmin tuotu esille, on näkökulma ja tavoitteet kävelylle määriteltävä heti suunnittelun alkumetreillä. Oli sisältö ja tavoitteet mitä tahansa, kävelyn voidaan aina sisällyttää tavoite opettaa osallistujat ylipäättään havainnoimaan turvallisuudesta. Osaava ohjaaja osaa virittää teemasta heti alkuun keskustelun. Tänä päivänä jokainen organisaatio tarvitsee menettelyn turvallisuushavainnoista ilmoittamiseksi. Sen kohteena voivat tällöin olla turvallisuutta vaarantaneet tapahtumat, onnettomuudet, läheltä piti -tilanteet sekä muu turvallisuuteen liittyvä asia tai tekijä. Turvallisuuskävely voidaan suunnitella niin, että ”polun” varrella havainnoidaan turvallisuuteen liittyviä asioita, jotka sitten kirjataan ja käsitellään vielä lopuksi yhteisesti. Tällaisia voivat esimerkiksi olla pimeät käytävät, ahtaat kulureitit tai vaikkapa ylimääräinen palokuorma reitin varrella. Kävely on hyvä päättää yhteenvetoon, jossa kerrataan havainnoita ja tuloksia sekä päätetään jatkotoimista. Näitä voivat olla esimerkiksi turvallisuuspoikkeamailmoituksen täyttäminen kävelyllä havaitun perusteella. Turvakävely voi kestää kiinteistön koosta, valitusta reitistä ja kävelyn sisällöstä riippuen noin 40-60 minuuttia.

Turvakävelyn osallistuvat ne henkilöryhmät, joille se on ennakoon suunniteltu. Muista huomioida erityisesti sidosryhmien edustus. Koska turvakävely on hyvä olla osa lakisäateistä turvallisuuskoulutusta, sitä tarjotaan vähintään kerran vuodessa kaikille koulu yhteisösi jäsenille. Näihin ryhmiin kuuluvat kaikki oppilaat tai opiskelijat, koko oppilaitoksen tai korkeakoulun henkilökunta sekä kaikki samassa kiinteistössä sijaitsevat muut toimijat.

Turvakävelyn ohjaaja tuntee kiinteistön ja sen turvallisuusjärjestelyt sekä muut turvalliseen toimintaan liittyvät prosessit. Hän myös ymmärtää ennakoivan turvallisuustyön merkityksen sekä turvakävelyissä tarvittavan positiivisen lähestymistavan. Minkäänlainen pelottelu ei kuulu turvallisuuskävelyn toteutukseen. Pelolla, verbaalisesti kuvatulla tai pahimmillaan kävelyssä jonkin aktiivisen toiminnan lopputuloksena syntyneenä, ei saada aikaan kuin kieltämistä ja motivaation laskua.

Taulukoon 7 on koottu turvakävelyn keskeinen sisältö toteuttamisen suhteen.

Taulukko 7. Turvakävelyn keskeinen sisältö, toiminta ja resurssit

KESKEINEN ASIA	TOIMINTA	VARATTAVA RESURSSI
Ohjaaja, apulaiset ja kirjuri	Ohjaaja on harjaantunut turvallisuusosaaja. Hän tuntee kohteen sekä eri toimijoiden että tilojen osalta. Hän tuntee kävelyn käsikirjoituksen ja pystyy toteutuksessa etenemään joustavasti myös silloin, kun jokin asia ei etene suunnitellusti. Hän osaa kohdata erilaiset ryhmät ja huomioida myös osallistujien ikätason mukaiset odotukset ja vaatimukset toteutustavan suhteen.	Ohjaaja, kirjuri sekä pysäkeillä mahdollisesti tarvittavat apulaiset
Ryhmän koko	Turvakävelyryhmän koko on tarpeen määrittellä jo etukäteen. Sopiva osallistujajoukko on riittävän pieni, jotta mahdollisuus keskusteluun säilyy. Tällöin kävelyn vetäjä voi myös mahdollistaa vuorovaikutuksen yhtenä oppimisen vahvistajana. Sopiva ryhmäkoko on noin 10–15 henkilöä. Tätä suurempiin turvakävelyryhmiin tarvitaan kaksi ohjaajaa.	Etukäteistieto ryhmän koosta
Ryhmälle varattu tila	Kävelyn ohjaaja ottaa kaikki kävelijät vastaan ja pyytää istumaan alas. Kerrotaan aikataulu (esimerkiksi 20 minuuttia yleiseen turvallisuusinfoon ja 40 minuuttia kävellyn).	Infotilaisuuteen sopiva tila
Keskustellaan turvakävelyn tavoitteista	Kävelyn aluksi ohjaaja kertoo ja näyttää tuleville kävelylle osallistujille koulun puolesta asetetut tavoitteet ja pyytää osallistujia miettimään vielä oman, henkilökohtaisen tavoitteensa kävelyn osalta. VINKKI! Jos aikaa on varattuna ryhmän motivoimiseksi, voidaan jokaista osallistujaa pyytää kirjoittamaan kahdesta kolmeen omaa tavoitettaan Post it -lapuille. Ne kiinnitetään yhteisesti sovitulle ”tässä ovat minun tavoitteeni” -seinälle ja ne luetaan vielä ohjaajan toimesta läpi. Kun kävelykierros on ohi, käytetään aikaa havaintojen keräämiseksi ja dokumentoimiseksi. Samalla pyydetään jokaista kävelylle osallistunutta siirtämään ”tavoitteet saavutettu”-seinälle kaikki ne tavoitelaput, jotka lapun kirjoittajan mukaan täyttivät. Käydään keskustelu saavuttamattomista tavoitteista ja pohditaan vielä yhdessä, miksi näin kävi. Jos kaikki saavuttivat tavoitteensa, käydään tästä myös keskustelu. Ohjaaja dokumentoi vielä itsenäisesti tavoitteet ja siirtää ne seuraavan toteutuksen suunnittelijoille.	Kävelylle asetetut tavoitteet kirjattuina muistiin Post it- tarralappuja

KESKEINEN ASIA	TOIMINTA	VARATTAVA RESURSSI
Etukäteen suunnitellun reitin ja pysäkkien mukaan eteneminen	Ryhmä etenee rauhassa ohjaajan ohjauksessa ennalta suunnitellun reitin mukaisesti. Tätä reittiä voi kuvata poluksi, jonka varrella pysähdytään ennalta sovittujen ”pysäkkien” kohdalla. Se, miten pysäkeillä toimitaan, riippuu siitä, mitä kävelyllä tavoitellaan. Kuten tässä oppaassa on jo aiemmin tuotu esille, on näkökulma ja tavoitteet kävelylle määrittävä heti suunnittelun alkumetreillä.	Turvakävelyn reitti, polku Pysäkit ja niiden sisältö mahdollisine tarveaineineen
Osallistujille jaetaan materiaalina kuva reitistä ja pysäkeistä	Turvakävelyn oheen voi tuottaa ”kartta-pohjan”, johon on merkittynä sekä reitti että pysäkit. Tämä auttaa kävelijöitä orientoitumaan kävelylle ja jo osaltaan ennakoimaan seuraavia pysäkkejä.	Osallistujille kävelyn karttapohja
Pysäkkien sisältö ja tehtävät	Se, miten pysäkeillä toimitaan, riippuu siitä, mitä kävelyllä tavoitellaan. Kuten tässä oppaassa on jo aiemmin tuotu esille, on näkökulma ja tavoitteet kävelylle määrittävä heti suunnittelun alkumetreillä. Pysäkit voivat olla esimerkiksi osa lapsille suunnattua ”aarten etsintä” -polkua, jossa niille on suunniteltu esimerkiksi toiminnallisia tuokioita. Pysäkeillä voi olla kysymyksiä, jotka liittyvät valittuun teemaan ja motivoivat osallistujia selvittämään, löytämään ja ratkaisemaan. VINKKI! Aina, kun osallistuja pääsee kuulemisen ja näkemisen lisäksi myös itse kokeilemaan, tekemään sekä osallistumaan, syntyy aitoa oppimista. Pyri mahdollistamaan aina tilaisuuden tullen harjoittelua. Esimerkiksi jauhesammuttimen käytön oppi vasta, kun pääsee itse kokeilemaan sammuttamista.	Pysäkit ja niiden sisältö mahdollisine tarveaineineen
Kierroksen päätös	Kierros päättyy sovitun mukaisesti, jolloin alkaa saavutettujen tulosten ja tavoitteiden tai vaikkapa löydettyjen vaarojen osalta reflektointi. Kirjuri kirjaa havainnot ja muut tulokset vielä ylös. Kiitetään osallistujia ja sovitaan, miten mahdolliset tulokset toimitetaan jälkikäteen osallistujille.	Kirjuri Koontipaperit tulosten kirjaamiseksi
Turvallisuuskoulutuksen dokumentointi	Osallistujien nimet, kävelyn pääpiirteinen sisältö sekä toteutuspäivämäärä kirjataan ylös osaksi turvallisuuskoulutusten suoritusrekisteriä	Excel-tiedosto tai tähän tehtävään hankittu järjestelmä turvallisuuskoulutusten dokumentointia varten
Jälkikäteen toteutettavat toimet proaktiivisen turvallisuusviestinnän keinoin	Koulun ylin johto osoittaa esimerkillään, miten tärkeänä se kävelyä kokee – johdon nimissä tuotetaan vielä koonti kävelysten tuloksista, mahdolliset kehittämistoimenpiteet ja kiitos aktiivisesta osallistumisesta	Ylin johto Tiedotteet ja koonnit

5.2 Turvakävelyn teemoja

Turvakävelyn sisällöksi valitaan oppilaitoksen tai korkeakoulun ajankohtainen teema (Waitinen 2014, 8). Kävely on parhaimmillaan kokonaisuus, joka antaa kulkijalleen riittävän ymmärryksen kohteen turvallisuudesta. Hyvin toteutettuna se sisältää tiukasti rajatun määrän sisältöä – usein näkee, että kävelyyn on mahduttu useita sisällöllisiä sekä toiminnallisia osuuksia. Ihmisen kyky omaksua on kuitenkin tässä tilanteessa rajallinen: onkin taito osata valita sisällöksi vain se olennaisin ja siirtää muu sitten jatkoon. Jo se, että osallistujalle saadaan luotua luottamus siitä, että he ovat turvassa, on ylevä ja varsin riittävä tavoite saavutettavaksi. Esimerkkejä erilaisista turvakävelyteemoista on kuvattu taulukossa 8.

Taulukko 8. Turvakävelujen esimerkkiteemoja

MITÄ	KENELLE	KUINKA USEIN	MITEN	KONTROLLI	HYVÄN OPPIMISEN TOTEUTUMINEN
Turvakävely pois-tumisreittien oppimiseksi ja ker-taamiseksi	Ensisijaisesti koulun henkilöstölle ja jos on resursseja, niin koko koulu yhteisölle	Vähintään kerran luku-vuodessa, ideaali olisi kerran lukukaudessa koulutuskellon mukaisesti	Etukäteen suunniteltu reitti, jossa keskiössä on arjessa näkymättömät poistumiseen merkityt reitit	Jokainen työntekijä suorittaa ja tämä dokumentoidaan	Toteutus pienryhmissä, jossa reitti suoritetaan hyvässä vuorovaikutuksessa ohjaajan kanssa
Turvakävely alku-sammutusvälineisiin tutustumiseksi	Koko yhteisö osallistuu	Kerran vuodessa koulutuskellon mukaisesti	Etukäteen suunniteltu reitti, jossa ennalta sovitut ”pysäkit” eri alkusammutusvälineille	Jokainen työntekijä suorittaa ja tämä dokumentoidaan	Toteutus pienryhmissä, jossa reitti suoritetaan hyvässä vuorovaikutuksessa ohjaajan kanssa – oppimista korostetaan jälkikäteen tehtävällä testillä
Turvakävely kiinteistöön ja toimintaan liittyvien vaarojen tunnistamiseksi	Koulu yhteisöstä valittu ryhmä, jossa edustettuna eri henkilöstöryhmät ja oppilas/opiskelija-edustus sekä sidosryhmäedustus TAI Opiskelijaryhmä/ henkilöstöryhmä pelkästään	Kerran vuodessa koulutuskellon mukaisesti	Etukäteen suunniteltu reitti, jossa keskiössä on jokin tietty koulun osa, toiminto tms.	Perustuu vapaaehtoisuuteen Ylimmän johon edustus suotavaa esimerkkinä Osallistujat ja turvakävelyn sisältö dokumentoidaan	Saadut tulokset käsitellään ja tiedotetaan koko yhteisölle Tulosten jatkuva seuranta
Vuodenaika-turvakävely Turvakävely järjestään ulkona. Turvallisuusasioita käydään läpi vuodenaikoittain (Kytömäki, 2011)	Ennalta valittu kohderyhmä	Sopivin väliajoin osana koulun turvallisuus-koulutuskelloa	Kävelyn aikana kierretään koulun lähiympäristöä ja havainnoidaan siellä esiintyviä vaaranpaikkoja (Kytömäki 2011)	Osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen Osallistujat ja turvakävelyn sisältö dokumentoidaan	Jokaisella pysähdyksellä pohditaan erilaisia vaaroja eri vuodenaikoina. Ohjaajien lisäksi on hyvä olla kirjuri, joka kirjaa muistiin esille tulleet vaarat. (Kytömäki 2011)
Koulun alueella toteutetaan kävely esimerkiksi leikkivälineiden osalta tai kouluuntuloreitillä. Selvitetään niihin kohdistuneet vaarat (Kytömäki, 2011)	Ennalta valittu kohderyhmä	Sopivin väliajoin osana koulun turvallisuus-koulutuskelloa	Kohteeksi valitaan portaat, auto- ja kävely-tiet, vesistöt, muut kulki-jat, rakennustyömaat koulun uloskäynneillä, liikuntapaikoilla ja kokoontumis-paikalla. (Kytömäki, 2011)	Osallistujat ja turvakävelyn sisältö dokumentoidaan	Vaarojen kirjaamisen voi suorittaa myös siten, että jokainen oppilasryhmä käy kirjoittamassa kunkin pysäkin vuodenaika-taulukkoon riskin, joka tulee mieleen tietyn vuodenajan kohdalle kyseisestä vaaranpaikasta. Näin saadaan oppilaat aktivoitua ja samalla tulokset kirjattua ylös. Vuodenaikataulukot ja vaaranpaikkojen aktivoivat kysymykset tulostettavana lisämateriaalina. (Kytömäki 2011)

5.3 Esimerkki turvakävelyn sisällöstä tietyssä rakennuksessa

Tässä esimerkissä esitellään tiettyyn kohteeseen suunniteltu ja toteutettu ”turvakävelystandardi”. Tässä rakennuskohtaisessa turvakävelystandardissa on eritelty kerroksittain tärkeimmät turvakävelyissä huomioon otettavat asiat. Samoin on merkitty rakennuksen jokaisen kerroksen kohteet, jotka turvakävelyä toteutettaessa on otettava huomioon.

a) Pohjapiirros ja tilan oveen kiinnitettävä tarkastettu-kyltti

Jokaisesta tilasta löytyy rakennuksen pohjapiirros, joka osoittaa tarkasteltavan tilan sijainnin sekä lähimmän merkityn poistumisreitit. Hätänumero 112 sekä koulun osoite löytyvät pohjapiirroksista. Jokaisessa tilassa myös on ”Tila tarkastettu -kyltti” (Kuva 2). Poistumistilanteessa tämä kyltti jätetään oveen sen jälkeen, kun on varmistettu, ettei tilassa ole enää ketään.

b) Opasteet, poistumistiet ja palo-osastointi

Turvakävelyn aikana ohjaaja kehottaa osallistujia pitämään silmällä erilaisia opasteita, jotta jokainen tietää niiden merkityksen ja tarvittaessa osaa hyödyntää niiden sisältämää informaatiota. Ohjaaja näyttää kävelyn aikana eri tiloissa ja kerroksissa lähimmät poistumisreitit. Reitit kuljetaan niin, että ne todellakin käydään näyttämisen lisäksi läpi. Kävelyn ohjaaja kertoo, että yksilöt toimivat hätätilanteessa kovasti eri tavoin. Reaktion voi laukaista muun muassa menneisyyden trauma ja siksi poistuja voi olla kykenemätön toimimaan paniikissa. Tärkeää on, että tällaiset yksilöt otetaan erityisesti huomioon hätätilanteessa auttamalla, tukemalla ja kannustamalla.

Kuva 2. Tila tarkastettu -kyltti

Ohjaaja näyttää osallistujille, mistä tunnistaa, että rakennus on palo-osastoitu. Ohjaaja kertoo, että palo-osastoinnin tarkoitus on estää palon ja haitallisten savukaasujen leviäminen palo-osastosta toiseen sekä turvata henkilöturvallisuus, rakennuksesta poistuminen, rajoittaa omaisuusvahinkoja, suojata viereisiä rakennuksia sekä helpottaa pelastus- ja sammutustoimia. Ohjaaja kysyy, miksi on tärkeää pitää osastoivat ovet (palo-ovet) kiinni myös arjessa.

c) Alkusammutuskalusto

Turvakävelyn ohjaaja näyttää alkusammutuskaluston sijainnin sekä kertoo, että rakennuksessa on paloilmoin- sekä sprinklerijärjestelmä. Turvakävelyllä ohjaaja kertoo myös, että palon ensimmäisillä minuuteilla alkusammutuskaluston oikea käyttäminen, järjestelmällisesti ja välittömästi, voi lieventää palon seurauksia merkittävästi ennen ammattiavun paikalle saapumista. Palaminen tarvitsee kolme elementtiä, jotka ovat palava aine, riittävä lämpötila ja happi. Palo saadaan sammuttamaan poistamalla elementeistä vähintään yksi. Pikapalopostien käyttöohjeet (Kuva 3).

Kuva 3. Pikapalopostin käyttöohjeet

Ohjaaja kertoo, että atk-tilojen laitteissa on sähköä, jonka vuoksi tulipalotilanteessa atk-tiloissa on käytettävä hiilidioksidisammutinta. Kerronnan jälkeen demonstroidaan vielä sammuttimen käyttö. Kerran vuodessa kävelyn yhteydessä harjoitellaan myös sammuttimen käyttöä niin, että jokainen pääsee kokeilemaan ja sammuttamaan.

5.4 Ohjeet turvakävelyn ohjaajalle

Turvakävelyn ohjaajan tueksi kannattaa tuottaa perehdytysmateriaalia itse kävelyn sisältöjen haltuun ottamiseksi.

1. Poistumisreitit

Poistumisreitit on merkitty pohjapiirrokseen. Käytä lähintä ja turvallisinta reittiä poistuttaessa. Huomioi turvakävelytyksissä myös harvemmin käytetyt kulkureitit ja uloskäytävät sekä varatiet. Kävelytä ryhmä niiden kautta ulos, jotta niistä jää vahva muistijälki.

2. Varatiet

Pohjapiirrokseen on merkitty varateiden sijainnit. Huomioi varateiden sijainnit ja käytä tarvittaessa hätäpoistumiseen. Varatien kautta pelastautuminen voi tapahtua joko omatoimisesti tai pelastuslaitoksen ammattilaisten avustamana. Varateina voivat olla ikkuna, parveke, pelastautumistikkaat tai palotikkaat. (Palo- ja pelastus-sanasto 2006.)

3. Opiskelijoiden omatoimitilat

Opiskelijoiden omatoimitilat, kuten ryhmätyötilat ja kuntosali, on merkitty pohjapiirrokseen. Näissä tiloissa on painotettava omatoimista, turvallista poistumista.

4. Lounasravintola

Huomioi, että asiakaskuntaan voi kuulua muitakin henkilöitä kuin vain koulun henkilökuntaa ja opiskelijoita. Asiakaskunnassa voi olla esimerkiksi iäkkämpiä tai liikuntarajoitteisia henkilöitä.

5. Paloposti

Palopostien sijainnit on merkitty pohjapiirrokseen. Paloposti on vedenjakelujärjestelmään liitetty sammutusveden ottopaikka. Usein niiden sijainti on sama kerroksesta riippumatta. Huomioi palopostien sijainnit jokaisessa eri kerroksessa. Kuvassa 4 näkyy palopostin sisältö.

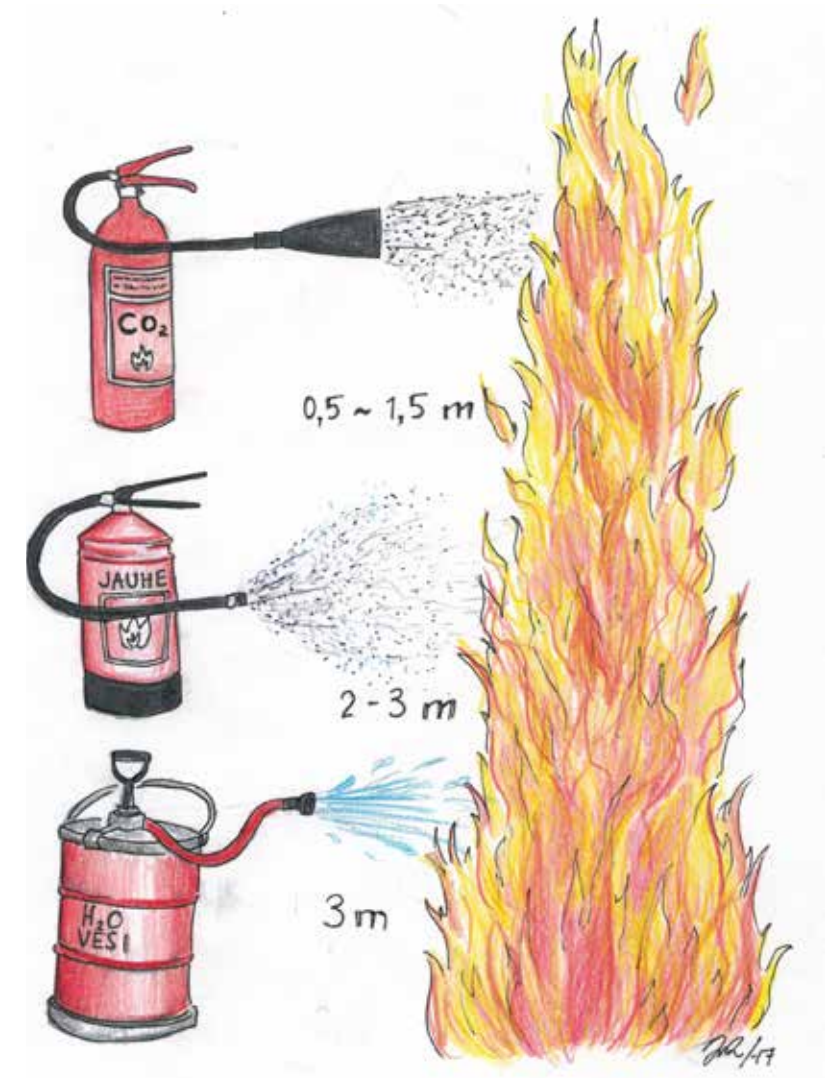
Kuva 4. Palopostin sisältö

6. Paloilmoituspainike

Paloilmoituspainikkeiden sijainnit on merkitty pohjapiirrokseen. Hälytys alkavasta palosta tehdään painamalla paloilmoituspainiketta. Huomioi paloilmoituspainikkeiden sijainnit jokaisessa eri kerroksessa.

7. Käsiammutin

Käsiammuttimien sijainnit on merkitty pohjapiirrokseen. Huomioi käsiammuttimien sijainnit jokaisessa kerroksessa. Sammuttimen käyttöä on tärkeä esitellä turvakävelyn yhteydessä koulusta löytyvän tyhjän demoversion avulla. Käsiammuttimen käyttöetäisyydet on esitetty kuvassa 5.

Kuva 5. Käsiammuttimen käyttöetäisyydet

Kuva 6. Kokoontumispaikka

8. Ensiaputarvikkeet

Ensiaputarvikkeiden sijainnit on merkitty pohjapiirrokseen. Huomioi niiden sijainnit jokaisessa eri kerroksessa.

9. Osastoivat ovet (palo-ovet)

Huomioi, että palo-ovet ovat aina pidettävä kiinni. Niitä ei saa kiilata auki. Henkilökunnalta ja korkeakouluuyhteisön kaikilta jäseniltä edellytetään omatoimisuutta kiinnittää huomiota palo-ovien kiinni pitämiseen. Jokaisen velvollisuutena on sulkea havaitsemansa virheellisesti auki kiilattu ovi.

10. Kulkusuunta kokoontumispaikalle

Kulkusuunta kokoontumispaikalle on merkitty pohjapiirrokseen. Kulku kokoontumispaikalle tapahtuu x:n edestä henkilökunnan parkkialueen kautta. Näin voimme samalla varmistaa pelastuslaitokselle mahdollisuus häiriöttömään toimintaan ja välttyä näin myös muilta onnettomuuksilta.

11. Kokoontumispaikka

Kokoontumispaikkanamme toimii hiekkakenttä (Kuva 6).

Kokoontumispaikalle siirrytään samassa ryhmässä kuin luokasta lähdettäessä. Näin toimiessamme voimme varmistaa sen, että koko ryhmä pääsee kokoontumispaikalle turvallisesti, eikä kukaan jää palavaan kiinteistöön. Kokoontumispaikalle ryhmittäydytään siten, että ensin saapunut ryhmä siirtyy paikan takaosaan.

12. Terveystenhoitaja

Terveystenhoitajan vastaanotto sijaitsee ensimmäisessä kerroksessa pohjapiirrokseen merkityllä paikalla. Muista huomioida myös hänet erilaisissa ensiaputilanteissa.

13. Aulapalvelut

Aulapalveluista saat tarvittavat tiedot koulun turvallisuuden liittyvistä asioista. He koordinoivat koulun turvallisuustoimintaa arjessa ja myös häiriötilanteissa. Kaikki kouluyhteisömme jäsenet vastaavat omalta osaltaan koulumme turvallisuudesta.

14. Infopiste

Infopiste sijaitsee pääovien edustalla tuloaulassa. Sieltä saa tietoa koulun tiloista ja muista käytännöistä.

15. Defibrillaattori

Defibrillaattori sijaitsee ensimmäisessä kerroksessa infopisteen luona. Defibrillaattori on laite, jolla sydänpysähdystilanteessa pyritään poistamaan sydämen pysäyttäneet haitalliset rytmihäiriöt antamalla elvyttävälle hoitavalle tasavirtasähköisku. Laite tunnistaa luotettavasti tällaisen rytmihäiriön ja neuvoo laitteen käyttäjää toimimaan oikein ja turvallisesti.

16. Porrashuone

Varmista turvallinen ja esteetön kulku porrashuoneessa. Sinne ei saa jättää tai edes tilapäisesti varastoida mitään ylimääräistä. Tämä kieltö koskee myös polkupyöriä.

17. Hissit

Hissejä ei saa käyttää hätäpoistumistilanteissa.

18. Sisälle suojautumisen tilat

Toisen kerroksen oikeanpuoleisessa siivessä sijaitsee koulun sisällesuojautumistilat. Jokaisessa luokkatilassa on turvalaatikko, josta löydät turvaliivit, laminoituneet pikaohjeet sekä pohjapiirrokseen. Tilat täytetään luokkatilasta 234 eteenpäin järjestyksessä.

LOPUKSI

Tämä opas on tarkoitettu kaikille oppilaitosten ja korkeakoulujen turvallisuuden kehittämistä kiinnostuneille. Se on syntynyt tarpeesta tarjota eri koulutusorganisaatioille osaksi niiden turvallisuuskoulutusta osallistujia innostava ja aktiivinen menetelmä oppia lisää turvallisuudesta. Opas pohjautuu kahden turvallisuusalan asiantuntijan näkemyksiin ja kokemuksiin sekä tutkittuun tietoon.

Turvakävely on yksi opetusmenetelmä minkä tahansa organisaation turvallisuuskoulutuksen toteuttamiseksi. Se voi olla joko koulussa tai sen lähiympäristössä toteutettava, ohjattu kävelykiertä, jonka aikana kouluyhteisön jäsenet tutustuvat ohjatusti ja ennalta suunnitellulla tavalla koulun turvallisuutta edistäviin seikkoihin. Näkökulmana voi olla myös erilaisten toimintaan ja oppimis- sekä työympäristöön liittyvien vaarojen tunnistaminen sekä niiden käsittelyn käynnistäminen.

Oppaassa sivutaan myös muita oppilaitosten ja korkeakoulujen turvallisuuden kannalta tärkeitä aihealueita. Kuinka moni onkaan aiemmin kuullut siitä, miten yksilöiden pakokäyttäytymiseen liittyvien lainalaisuuksien ymmärtämisellä voidaan joissain tilanteissa pelastaa jopa ihmishenkiä? Ihmisten käyttäytymisen on todettu olevan uhkatilanteissa johdonmukaista. Tyypillistä on pyrkimys käyttää poistumiseen samaa, tuttua reittiä, jota päivittäin muutoinkin kiinteistöön tullessa tai pois lähtiessä käytetään. Voisiko oppilaitoksessasi juurikin se, että yksilöt poistuvat tutkimusten mukaan ryhmissä, vaikeuttaa turvallista poistumista? Myös ohjeiden ja opasteiden selkeydellä on osoitettu olevan vaikutusta siihen, miten hyvin ihmiset pystyvät säilyttämään toimintakykynsä haasteellisimmassakin tilanteissa.

Myös itse koulurakennuksella on vaikutusta ihmisten hätätilanteessa toimimiseen. Tällöin on huomioitava myös kiinteistön kunto, kerrosten määrä sekä rakenteelliset ja tekniset ratkaisut. Samoin huomioitavia asioita ovat myös lähialueella sijaitsevat riskikohteet, kuten vilkkaat liikenneväylät, rautatiet, teollisuuskiinteistöt, liikenneasemat ja voimalat.

Onnistuneessa turvakävelyssä ja toki myös tositilanteessa toimimisessa on olennaista se, miten johdonmukaista hätätilannetoiminnan ohjaus on. Tällä tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin henkilökunta pystyy oman toimintansa kautta osoittamaan, että he osaavat ja pystyvät toimimaan. Myös oppilaitosyhteisön jäsenten erityispiirteet kuten ikä, terveydentila tai toimintakyky ratkaisevat suojautumistarpeiden suunnittelun lähtökohdat. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen lapsiryhmät tai erityislapset tuovat jo ikä- ja kehitystasonsa perusteella erilaisia turvallisuusvaateita kuin selkeästi vanhemmat oppilaat tai opiskelijat. Unohtaa ei sovi myöskään sidosryhmiä, heidän tarpeitaan ja odotuksiaan.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoululaki (932/2014). Viitattu 19.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2016. Yritysturvallisuus. Viitattu 24.5.2017. https://ek.fi/wp-content/uploads/yritysturvallisuus_2016.pdf

International Atomic Energy Agency. 1991. Safety Culture. Safety Series No. 75-INSAG-4. Vienna: International Atomic Energy Agency. Viewed on December 28, 2015 from http://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/Pub882_web.pdf

Kemikaalilaki (599/2013). <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130599>

Kerko, P. 2001. Turvallisuusjohtaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Klem, T.J. & Best, R. 1982. Fire Journal, 76.

Kokonaisturvallisuuden sanasto. 2014. Sanastokeskus TSK ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. TSK 47. Viitattu 10.4.2017. <http://www.spek.fi/loader.aspx?id=1c66e01d-a75e-4a9a-80ec-9816340ce752>

Kytömäki, L. 2011. Opas turvallisuusikävelyn järjestämiseen. Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 7.4.2017. <http://docplayer.fi/2703056-Opas-turvallisuuskävelyn-jarjestamiseen.html>

Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998). Viitattu 19.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

Lanne, M. 2007. Yhteistyö yritysturvallisuuden hallinnassa: Tutkimus sisäisen yhteistyön tarpeesta ja roolista suurten organisaatioiden turvallisuustoiminnassa. Väitöskirja. VTT Publications 632. Espoo: VTT.

Lo, S.M., Huang, H.C., Wang, P. & Yuen, K.K. 2006. A Game TheoryBased Exit Selection Model for Evacuation. Fire Safety Journal.

Lukiolaki (629/1998). Viitattu 19.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980629>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2008. Turvallisuuskävely lasten kanssa. Viitattu 24.5.2017. http://www.mll.fi/@Bin/965011/Lapsen+turvaksi_k%C3%A4vely.pdf

Martikainen, S. & Ranta, T. 2014. Turvallisuusjohtamisen kautta arjen turvaa. Turvallisuus & Riskienhallinta 6/2014. s. 34–35.

Matikainen, K. 2007. Käyttäytyminen uhkatilanteissa – poistumisreitien valintaan vaikuttavat sosiaalipsykologiset tekijät tulipalossa. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalipsykologia. Pro gradu -tutkielma.

Metrac. 2010. Community safety program. Viitattu 23.05.2017. <http://www.metrac.org/programs/safety/safety.htm>

Opetushallitus. 2012. Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen turvallisuusopas. Viitattu 13.4.2017. http://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuus-opas/uhka-ja-vaaratilanteissa-toimiminen/pelastussuunnitelma/pelastussuunnitelman_toimeenpano

Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. 1995. 5th Edition. Oxford: Oxford University Press. pp. 66, 1035-1036.

Palo- ja pelastusanasto. 2006. Helsinki: Suomen Palopäällystöliitto.

Pan, X. 2006. Computational Modeling of Human and Social Behaviors for Emergency Egress Analysis. Stanfordin yliopisto, ympäristö- ja yhdyskuntatekniikan laitos. Väitöskirja.

Pelastuslaki (379/2011). Viitattu 7.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110379>

Perusopetuslaki (628/1998). Viitattu 19.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Ranta, T. 2016. Riskilähtöisen koulutuksen keinoin kohti tehtäväkohtaista osaamista. Teoksessa Martikainen, S. (toim.) 2016. Varautuva turvallinen koulu. Laurea Julkaisut 70. Laurea-ammattikorkeakoulu. s.46–55. Viitattu 18.4.2017. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/119138/Laurean%20julkaisut%2070.pdf?sequence=1>

Ranta, T. & Martikainen, S. 2015. Uutta puhtia oppilaitosten turvallisuusjohtamiseen. Teoksessa Martikainen, S. (toim.). 2015. Arjen ennakoiva turvallisuusjohtaminen oppilaitoksissa. Laurea Julkaisut 53. Laurea-ammattikorkeakoulu. s. 9 Viitattu 16.4.2017. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/114785/Laurea%20julkaisut%2053.pdf?sequence=1>

Ranta, T. & Martikainen, S. 2016. Turvallisuutta henkilökohtaisen kiinnostuksen kautta. Turvallisuus & Riskienhallinta. 3/2016. s. 16–17.

Reason, J. 1997. Managing the Risks of Organizational Accidents. Aldershot: Ashgate Publishing Company.

Saari, S. 2000. Kuin salama kirkkaalta taivaalta – kriisit ja niistä selviytyminen. Keuruu: Otava.

Sarka, P. 2011. Turvallisuuskävelyn suunnittelu ja toteuttaminen. Laurea-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 18.4.2017. <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/29490/Sarka.pdf?sequence=1>

SFS-ISO 28000:2012. Toimitusketjun turvallisuuden hallintajärjestelmät. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.

SFS-ISO 31000: 2011. Riskienhallinta. Periaatteet ja ohjeet. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.

SFS-ISO/IEC 27000:2010. Informaatioteknologia. Turvallisuus. Tietoturvallisuuden hallintajärjestelmät. Yleiskatsaus ja sanasto. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.

SFS-opas 73: 2011. Riskienhallinta. Sanasto. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.

Step by step for safer and more secure Göteborg. 2008. Göteborg stad. Viitattu 18.4.2017. http://www.tryggaremskligare.goteborg.se/pdf/engelska/step_by_step.pdf

Suomen perustuslaki (731/1999). Viitattu 19.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Suomen Riskienhallintayhdistys. 2016a. Potentiaalisten ongelmien analyysi. Viitattu 19.4.2016. <http://www.pk-rh.fi/uploads/poa-analyysi/potentiaalisten-ongelmien-analyysi-tietokortti.pdf>

Suomen Riskienhallintayhdistys. 2016b. Yleinen avainsanaluettelo. Viitattu 19.4.2017. <http://www.pk-rh.fi/uploads/poa-analyysi/poa-yleisen-avainsanaluettelo-tietokortti.pdf>

Tuisku, E. & Arvonon, S. 2006. Turvallisuuskävely: Varautumiseen oppeja kokemalla. Suomen Palopäällystöliitto.

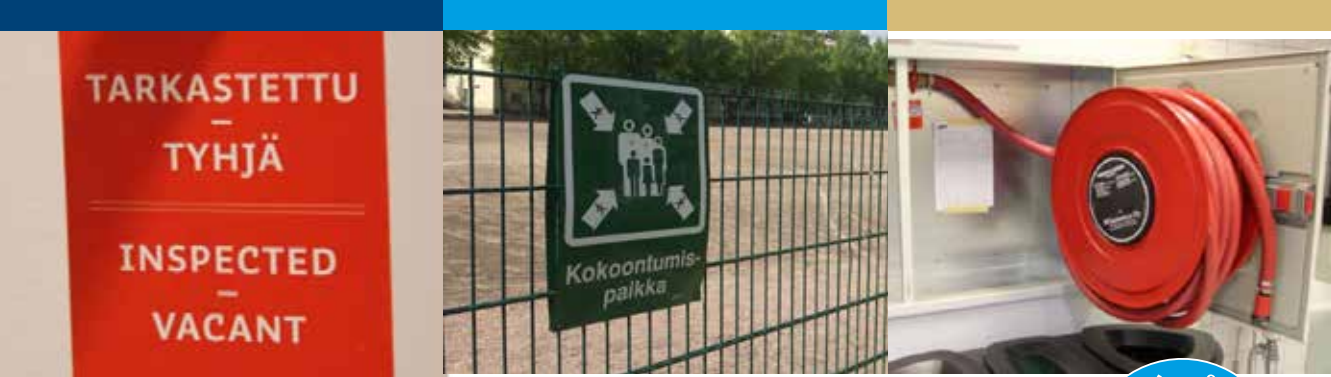
Työturvallisuuslaki (738/2002). Viitattu 7.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Varautuminen ja jatkuvuudenhallinta kunnassa. 2012. Valtiovarainministeriö, Sisäasiainministeriö, Puolustusministeriö, Turvallisuus- ja puolustusasiain komitea, Huoltovarmuuskeskus & Suomen kuntaliitto. Viitattu 3.5.2017. https://www.defmin.fi/files/2088/Varautuminen_ja_jatkuvuuden_hallinta_kunnassa.fi.pdf

Waitinen, M. 2014. Turvallisuuskävelyopas - Toiminnallinen turvallisuuskoulutus. Suomen Palopäällystöliitto.

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Tiina Ranta & Soili Martikainen

TURVAKÄVELLEN TURVALLINEN KOULU

Turvakävelen turvallinen koulu -opas keskittyy oppilaitoksen ja korkeakoulun turvallisuuskoulutukseen turvakävelyn keinoin. Se on tarkoitettu kaikille oppilaitosten ja korkeakoulujen turvallisuuden kehittämisestä kiinnostuneille. Turvallisuus on aidosti vasta silloin hallinnassa, kun sitä toteuttaa koko kouluyhteisö yhdessä suunnitellen, harjoitellen ja tosipai-
kassa toimien.

Turvakävelyitä on toteutettu monilla eri tavoilla ja eri tarkoituksessa jo lähes 30 vuoden ajan, vaikkakin vasta viime vuosina turvakävely on alkanut yleistyä lähinnä turvallisuuskoulutuksen menetelmänä. Omaa toimintaansa uhkaavien riskien tunnistaminen ja käsitteleminen on yksi oppilaitoksen ja korkeakoulun tärkeistä tehtävistä. Turvakävelyt ovatkin osa riskiläh-
töistä turvallisuustoimintaa.

Turvakävelyn sisällöksi valitaan oppilaitoksen tai korkeakoulun ajan-
kohtainen teema. Oppaassa kuvataan erilaisia turvakävelyn teemoja sekä kerrotaan, miten kävely suunnitellaan ja toteutetaan. Parhaimmillaan turvakävely on kokonaisuus, joka antaa kulkijalleen riittävän ymmärryk-
sen kohteen turvallisuudesta. Tärkeää on malttaa keskittyä oppimisen kan-
nalta olennaisimpaan. Hyvin toteutettuna turvakävely on varsin oivallinen menetelmä koulun turvallisuuden kehittämiseen.